МАЛА ВОЈНА БИБЛИОТЕКА

СУН ЦУ ВУ

兵者詭道也

ВЕШТИНА РАТОВАЊА

故兵貴勝不貴久

10

1952

БЕОГРАД

МАЛА ВОЈНА БИБЛИОТЕКА

СУН ЦУ ВУ

ВЕШТИНА РАТОВАЊА

(најстарије дело из области војне науке)



10

1 9 5 2

БЕОГРАД

НАСЛОВ ДЕЛА У ОРИГИНАЛУ

SUN CU PING FA

НАСЛОВ ДЕЛА НА ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

THE ART OF WAR

Sun Tzu Wu

Превео са кинеског на енглески

ЛАЈОНЕЛ ЏАЈЛС

Уводни део и тумачења текста дао

ТОМАС ФИЛИПС

генерал армије САД

Превео са енглеског

ЗОРАН КОНСТАНТИНОВИЋ

капетан ЈНА

Насловну страну израдио

МИХ. С. ПЕТРОВ

Уређује редакциони одбор часописа „Војно дело“

НЕКОЛИКО МИСЛИ ИЗ ДЕЛА „ВЕШТИНА РАТОВАЊА"

孫子曰兵者國之大事

Сун Цу учи: Вештина ратовања од животног је значаја по државу.

兵者詭道也

Свако вођење рата почива на обмани.

故兵貴勝不貴久

У рату нека ваш велики циљ буде победа, а не дуготрајни походи.

故善攻者敵不知其所守善守者敵不知其所攻

Вешт нападу је онај генерал чији противник не би знао шта да брани; вешт одбрани је онај чији противник не би знао шта да напада.

兵之情主速乘人之不及由不虞之道攻其所不戒也

Брзина је битна ствар у рату.

ПРЕДГОВОР

МАЛО је начела и чинилаца ратоводства којих нема у овој књижици коју приписују кинеском мислиоцу Сун Цуу. Књизи за коју се тврди да је писана пре две и по хиљаде година ова проста констатација ваљда је највећа похвала.

Дело Сун Цуа продире доиста дубоко у ратну вештину. Он уочава њен значај за државу, важност националне кохезије у рату, особине војсковође и његов однос према суверену или политичкој власти. Оно говори правилно о организацији и формацији војске, о дисциплини, о моралу, о комуникацијама, о економији снага (главном удару), о обавештајној служби, садејству, иницијативи, о значају природе војишта. У њему се истичу предности маневарског рата над опсадном војном, муњевитог над дуготрајним ратом. Када нам Сун Цу саветује да наведемо груписаног непријатеља да подели своје снаге, изгледа нам као да гледамо Бонапарту у почетку његовог похода у Италију 1796 године. Али нас највише запањује правилност погледа на однос теорије и праксе. Из дубине времена он нам саветује да не водимо само рачуна о теорији него да искористимо и „сваку погодну околност преко и изнад обичних правила". Упозорава нас чак да „непознавање начела о прилагођавању акције приликама" води војску у несрећу.

Облик у коме су нам дате Сун Цуове мисли није обичан у овој материји. Источњачка сентенциозност, која не допушта поговора, није уверљива ма колико била мудра. Афористички сажету мисао у којој нема места за дијалектички сукоб, нећемо, разуме се, узети без критике. Када нам Сун Цу каже, например, да је брзина суштина рата, ми ћемо се сетити да нас брзоплетост и нестрпљење под одређеним

условима могу одвести у пропаст исто тако као неодлучност и спорост у другим условима. Када чујемо, пак, да се са великом војском командује по истим начелима као и са неколико људи и да се борба велике армије ни по чему не разликује од борбе малих снага, да је ту у питању само веза, онда ми не смемо губити из вида да се квантитет једног тренутка претвара у нов квалитет. Али у целовитом Сун Цуовом делу има ипак дијалектике која је нераздвојна од самог предмета. Његови афоризми се логички сукобљавају и негирају. На једном месту, например, он вели да је бројна јачина битан чинилац за постизање победе, а на другом да је вештина значајнија од броја. На једном месту препоручује нам што већу брзину рада, а на другом многе прорачуне, што је, очигледно у супротности са брзином. Никад не смемо заборавити, међутим, средину и време ауторове појаве. То ће нам олакшати да схватимо онолико наглашавање лукавства и шпијунаже, а затим и оне ситне довитљивости о прхању птица и претстрављеним зверима које спадају више у приче са Дивљег запада него у тактику.

Без критике нећемо примити ни гледишта америчког уводничара Т. Филипса. Сувише је рећи да је ова књижица и данас, после двадесет и пет векова, драгоцен водич ратоводству. Сун Цуове мисли, додуше, нису застареле, то су сасвим апстрактна начела, — могли бисмо готово рећи да су то општа места ратне вештине, — али је њихова примена данас толико сложена да захтева много других посебних студија. Нећемо се сложити ни са поставком да се начелно наша тактика подређује непријатељској иницијативи, ма да је то понекад корисно, као што је то било код Ватерлоа, а пре тога и код Аустерлица. Т. Филипс је ближи истини када кроз Шериданова уста објашњава Грантове победе иницијативом. А данас, поуздано, нико више неће ставити Хитлера у ред великих стратега заједно са Јулијем Цезаром. Хитлерове „бескрвне” победе на Западу, које су очито занеле писца, нису биле плод вештине него више жалостан резултат неупоредиве материјалне надмоћности на једној и дефетизма на другој страни.

Врло је тешко одредити Сун Цуово место у војној књижевности. Ако узмемо као чињеницу да је делао крајем шестог века пре н. е., онда је за столеће и више претходио Ксенофону (око 440— око 356 пре н. е.), првом војном писцу Запада. Али док Ксенофон одаје јасно трагове почетака војне књижевности, иза Сун Цуовог дела наслућујемо ве-

лику литерарну прошлост. Његов пандан из грчко-латинског античког света је Флавије Вегеције на прелому четвртог и петог века н. е. Његова Општа ратна правила, (Regulae bellorum generales) својим догматичним обликом највише потсећају на Сун Цуа. Као што је ово дело (по властитом признању) компилација из радова претходних писаца, тако се и Сун Цу мора наслањати на своје претходнике. Приоритет у корист Истока се на пољу ратне вештине, дакле, шири на читавих девет векова. Али је Запад одређенији и конструктивнији. Из Ксенофонове литерарне заоставштине можемо реконструисати грчку тактику безмало у свим потребним детаљима, док нам Сун Цу даје дестилисану мудрост. Када би се још више сажела, чини нам се да би се претворила у своју супротност.

Тешко је веровати да се Сун Цуов текст сачувао неповређен до наших дана. Има у њему свакако доста интерполација каснијих преписивача. Један такав, накнадни уметак наслућује се тамо где Сун Цу говори о Жутом Цару. Амерички уводничар и коментатор додаје да је то вероватно један владалац из династије Чин која је била на престолу од 256 до 207 пре н. е., ма да је књига наводно писана 250 година раније. Биће вероватно и делова који су се током времена изгубили, а о којима ми ништа не знамо. О томе говори подоста и Т. Филипс. Али за нас није важно да тачно утврдимо хронологију сваке појединe мисли. Иако не искључујемо сасвим утицај Запада, као што га је било и у кинеској уметности, Сун Цуове идеје о ратној вештини родиле су се ипак на кинеском тлу упоредо са развојем на Западу. Велика је драж ове књижице, која се рађала на антиподима, да нам може послужити као провера наших западних гледишта. Али је треба прочитати и зато да бисмо се поново потсетили на основне идеје ратне вештине које понекад губимо из вида у сложеним облицима модерног ратоводства.

Генералмајор

ПЕТАР ТОМАЦ

УВОД

ПРИБЛИЖНО 500 година пре наше ере Кинез Сун Цу написао је дело „Вештина ратовања”, најстарију на свету расправу из области војне мисли. Дело је веома сажето и разматра основна начела ратне вештине. До данашњег дана оно је сачувало много од своје првобитне ауторитативне вредности. Ономе ко изучава војне науке, ова ће књига, чак и данас након двадесет и пет столећа, бити драгоцен водић при изучавању вештине ратовања. Потребна је само способност да се начела, изражена у овоме делу, прилагоде савременом начину ратовања. Нестало је додуше бојних двоколица, оружје се изменило, а Сун Цу је ипак сачувао своје место као класичар. Он разматра основне проблеме — утицај политике и људске природе на вођење војних операција и на убедљив начин доказује како су ови основни принципи непроменљиви.

Сун Цу Ву, према подацима које црпемо од Си-ма Чјена, рођен је у држави Чи. Својим делом „Вештина ратовања” привукао је пажњу Хо Луа, краља државе Ву (у средњем делу Источне Кине, западно од Шангаја. Садашњи град Вуханг био му је престоница). Хо Лу саопшти Сун Цуу: „Пажљиво сам проучио ваших тринаест поглавља. Допуштате ли да вашу теорију подвргнем малој провери?”

Провера његових начела

Сун Цу му одговори: „Можете”. На то Хо Лу упита: „Може ли се та провера вршити са женама?” Поново одговор беше потврдан.

Било је доведено 180 жена из дворца. Сун Цу их подели у две чете, а на чело сваке чете постави једну од омиљених краљевих наложница.

Тада им свима нареди да узму копља у руке и ослови их следећим речима: „Претпостављам да вам је свима позната разлика између чела и потиљка, да знате где је лево, а где десно?" Девојке потврдише и Сун Цу продужи: „Када командујем — Мирно! — треба да гледате право напред, а на команду — На лево! — ви ћете се окренути на леву страну. Ако вам, међутим, командујем — На лево круг! — ви ћете извршити потпуни окрет улево, тако да лицем будете окренути тамо где су вам била леђа".

Пошто им је на тај начин објаснио команде, раздели хелебарде и бојне секире како би започео са стројевим вежбањем. Затим уз бубњаву добоша издa команду: „На десно!" Девојке, међутим, само прснуше у смех. На то им Сун Цу рече: „Ако речи команде нису јасне и одређене, ако се наређења не могу потпуно схватити, онда због тога треба корити генерала."

Тада поново започе и овога пута даде команду — На лево! — на што девојке опет прснуше у смех. Сун Цу ће на то рећи: „Ако речи команде нису јасне и одређене, ако наређења нису потпуно разумљива, онда треба корити генерала. Али, ако су његова наређења јасна, а војници и поред тога не послушају, онда је кривица до његових официра." Изговоривши то он издa наређење да се двема четовођама одруби глава.

Краљ државе Ву посматрао је овај призор са врха једне зграде и када је видео да ће његове омиљене наложнице бити погубљене, он у великој журби упути следећу поруку: „Генерале, Ми нисмо у потпуности задовољни Вашом генералском вештином у командовању јединицама. Ако будемо лишени ових двеју наложница, јело и пиће остаће Нам без укуса. Наша је жеља да им се не одруби глава."

Ауторитет Врховне команде

Сун Цу одговори: „Чим сам једном примио указ Вашег Величанства о своме наименовању за генерала оружаних снага Вашег Величанства, ја ћу у том својству наилазити на извесна наређења Вашег Величанства која нећу бити у

стању да прихватим." На то нареди да им се одруби глава, а следеће две постави на њихова места за командире чета.

Када је чин погубљења био окончан, добоши изнова забубњаше и стројево вежбање се настави. Сада, међутим, девојке су извршавале сва наређења, окретале се на десно, односно на лево, ступале напред, окретале се на лево круг, клекнуле да би се опет усправиле, а све то са савршеном тачношћу и крајњом пажњом, не усуђујући се да изусте ни гласа.

Тада Сун Цу упути краљу једног гласника са следећом поруком: „Господару, Ваши су војници сада у потпуности обучени, дисциплиновани су и спремни да Ваше Величанство изврши смотру над њима. Они могу бити употребљени за сваки задатак који би Ваше Величанство зажелело да се изврши. Наредите им да прођу кроз ватру и воду и они Вам неће одрећи послушност. Али краљ одговори гласнику: „Поручите Нашем генералу да прекине са стројевом обуком и да се врати у логор. Што се тиче Нас, немамо жељу да сиђемо и да извршимо смотру јединица."

Одговор Сун Цуа беше: „Краљ једино воли речи, а неспособан је да их приведе у дело." Тако је, након свега тога, Хо Лу дошао до закључка да би Сун Цу знао како треба руководити војском и коначно га именова за генерала. На западу Сун Цу победи државу Чу и прокрчи себи пут до њене престонице Јинг. На северу он зададе страх државама Чи и Чин, те се глас о њему рашири надалеко међу феудалне принчеве. Сун Цу је јачао моћ краља.

Можда је прича апокрифна, али сам Сун Цу у својој књизи каже: „Има наређења владара која не треба послушати."

Коментари књиге

Без обзира на ову анегдоту, ваља признати да иначе има врло мало података о Сун Цуу. Питање да ли је он постојао, било је предметом многих колебања научника, међутим, општи закључак не оставља сумњу у то да је он заиста живео упркос малобројним подацима о њему.

Сун Цу се може хвалити да располаже изузетно дугим и одабраним списком коментатора који би служио на част ма ком другом класичару. Први коментатор изгледа да је био Цао Цао (150—220 н. е.), један од највећих војничких

генија кога је човечанство икада видело. Лајонел Џајлс сматра да је његов коментар „узор једноставне краткоће, до крајњих граница сажет, а при томе ипак толико јасан да му никаквог другог коментара не треба, до онога што га даје сам текст. Скоро хиљаду година касније Ту Му (803—852) је дошао до закључка да сви војнички тријумфи и порази од смрти Сун Цуа, на основу испитивања, подржавају и поткрепљују сваку појединост максима изнетих у делу „Вештина ратовања".”

Сун Цу је испољавао нарочито привлачну драж на духове неких од највећих људи Кине, и то не само на војнике, већ, што је много значајније, на људе који су се искључиво бавили литературом. Неки критичар именом Ченг Ху у своме делу „Непристрасна разматрања у врту литературе", које наводи и Лајонел Џајлс, каже да „Вештина ратовања" није само извор и основа за уздизање свих војника, већ да изазива највећу пажњу како научника, тако и књижевника. Њени су есеји сажети, а ипак отмени, једноставни су и притом дубоко мисаони, разумљиви и ванредно практични.

Европско признање

Џајлс каже „да оних неколико Европљана, који су већ имали прилике да се упознају са делом Сун Цуа, није заостајало у својим похвалама". Он цитира једно писмо фелдмаршала Роберта лорда Кандахара (1832—1914): „Многе из Сун Цуових максима могу се и данас савршено применити. Народ ове земље поступио би добро да прими к срцу следећу: — Ратна вештина нас учи да се не поуздамо у вероватноћу недоласка непријатеља, већ да се ослонимо на нашу сопствену спремност да га дочекамо; не на могућност да непријатељ неће напасти, већ радије на чињеницу да је наш положај такав да нас не може напасти."

Немогуће је прочитати иједну страну књиге Сун Цуа, а да се при томе не открије оваплоћена мудрост једног великог војника, изражена афористичком јасноћом која је толико карактеристична за кинеску литературу.

РАТОВИ КИНЕЗА КРОЗ ИСТОРИЈУ

У доба мира веома ниска плата кинеског војника привлачила је једино припаднике сељачке и радничке класе. За време рата, међутим, већа плата и изгледи за пљачком и добити у новцу, привукли би и припаднике више класе. Око 170 године н. е. учврстио се обичај да се за чување граница регрутују војници међу оним Татарима који су постали кинески поданици. На тај начин дошло се до војника веома вештих, али и сумњиве лојалности.[1])

Вероватно да су кроз векове већина кинеских војника били пешаци. Око 117 године пре н. е. било је, додуше, прикупљено неких 150.000 коњаника за борбу против татарских племена, али изгледа да је то било изузетно. Иначе, у саставу војске налазио се известан број стрелаца и копљаника. Већ у најранијим ратовима употребљаване су бојне двоколице.

Реформа војске

За време цара Тајтсонга (763—780 н. е.) извршена је значајна реформа у војсци. Укупно је било неких 900.000 људи и они су тада организовани у 895 пукова. Сваки је пук бројао 1.000 људи. За службу на граници употребљен је 261 пук, а преосталих 634 пука за службу у унутрашњости земље.

Кинеске јединице нису знале за неку обуку налик на нашу данашњу стројеву и борбену обуку. Да би се извежбали у гађању стрелама са коња, био је ископан ров дуг неких 100 метара тако да јахач није морао да управља коњем. Јашући у пуном трку по рову, јахач би избацио стрелу на неки циљ удаљен 20 до 30 метара. Ретко би се међутим десило да га погоди. Да би јачали мишиће упражњавали су хрвање, бацање камена и борење тешким мачевима.

Ретко се код Кинеза помиње постојање неких штабова. Организација снабдевања изгледа да је проузроковала већу

---

[1]) Многи од горе наведених историских података као и коментари који ће у даљем излагању бити изнесени могу се наћи у делу генерала Мичела „Скице из војне историје света", издање Military Service Publishing Company, Harrisburg — Pennsylvania. (Оригинални наслов дела: „Outline of the World's Military History"). — Прим. уводничара.

главобољу него ма које друго питање. Знамо за једнога цара који је преузео лично на себе дужност да руководи снабдевањем једне војске од 600.000 људи како би њеног команданта ослободио те велике бриге. Неких 200 година касније генерали су протестовали против предузимања једне експедиције наређене од стране цара, са образложењем да се одговарајућа организација снабдевања не би на време могла извршити. Том приликом изнели су још и то да услови снабдевања ограничавају дужину трајања неког похода у хладним и ветровитим областима на максимум од сто дана. Дотур изгледа да је вршен помоћу возила са воловском вучом, што је било врло споро, а уз то би фураж запремала много колскога простора у областима где не би било сточне хране нити испаша.

Широка употреба шпијуна

У погледу података о непријатељу Кинези су у великој мери зависили од шпијуна. За време затишја они су волели да поведу преговоре, не са циљем да се тешкоће савладају без борбе, већ да се уведу изасланици у непријатељски логор како би могли нешто да докуче о стању код непријатеља. Заробљени непријатељи често су подмићивањем, претњама, па и мучењем били наведени да открију планове. Кинези су употребљавали претходнице, али у саставу тих претходница није било извиђача. Овај недостатак у сопственом обезбеђењу имао је за последицу да су често били изненађени.

„Вештина ратовања" набраја пет група шпијуна и њихова је употреба до танчина разрађена. Сун Цу би веома лако могао да схвати како је немачким авијатичарима било могуће да бомбардују пољску Врховну команду кад год би се она премештала у току септембра 1939 године.

У кинеској војсци једна је специфичност у организацији командовања била од велике штете. Операцијама војске у време рата руководили су мандарини. Њима је то највише достојанство било додељено као цивилним функционерима и они би тек касно у животу приступили изучавању тактике. Искусни официри, међутим, не би могли да очекују да ће достићи највише чинове. Као што се може и очекивати, овакав систем често је проузроковао пораз кинеског оружја.

Наоружање Кинеза

Најуобичајеније оружје били су: лук и стрела, копље, бојне двоколице, мач, бодеж, штит, дуга гвоздена кука, гвожђем обложен буздован дужине неких пет стопа, а тежине шест до седам кгр. Чувари на Кинеском зиду били су наоружани луком и стрелама, мачем и штитом. Разликовале су се три величине лука, према снази потребној да се затегне. Сваки је борац примао по 150 стрела. Било је две врсте стрела. Обе су имале врх од бронзе. Стреле су се носиле у тоболцу.

Кинези су открили барут још на 255 година пре н. е., али су га испочетка дуго времена користили једино за разне илуминације. О употреби барута у војне сврхе располажемо усамљеним примерима из 767 и 1232 године н. е. У погледу топова, међутим, они се не помињу при одбрани Кинескога зида све до времена династије Минга, 1368 године н. е., што значи отприлике у исто време када су се први пут почели употребљавати и у Европи.

Без санитетске службе

Кинези су располагали веома оскудним знањем из области медицинских наука. Поготово су слабо познавали анатомију. Религиозни обзири забрањивали су им пуштање крви и сецирање мртвога тела. Услед тога они се скоро никако нису бавили хирургијом. При постављању дијагнозе ослањали су се углавном на пулс. Тврдили су да се мерењем пулса на разним местима тела може установити стање здравља појединих органа, па чак и да се одреди пол детета у мајчиној утроби. Пошто нису знали за санитарну службу, епидемије су биле честе. Најраспрострањенија била су заразна обољења очију и коже, затим црева; честе су биле и маларичне грознице. Нема никаквих података да је у у војсци постојала нека санитарна служба. За време ратних похода, услед заразних болести, губици су били веома велики, а рањеници су имали мало изгледа на поновно оздрављење.

Велики бедем

Највећи фортификациски подвиг Кинеза састојао се у подизању Кинескога зида. Многи историчари претпостављају да је цар Чин Хванг-ти био творац тога бедема, али су делови зида постојали још пре његовог ступања на престо (221 пре н. е.). Оправке и радови на проширењу вршени су све до XVIII века.

Део који је подигао Хванг-ти имао је двоструку намену:

(1) да послужи као брана против варвара, и

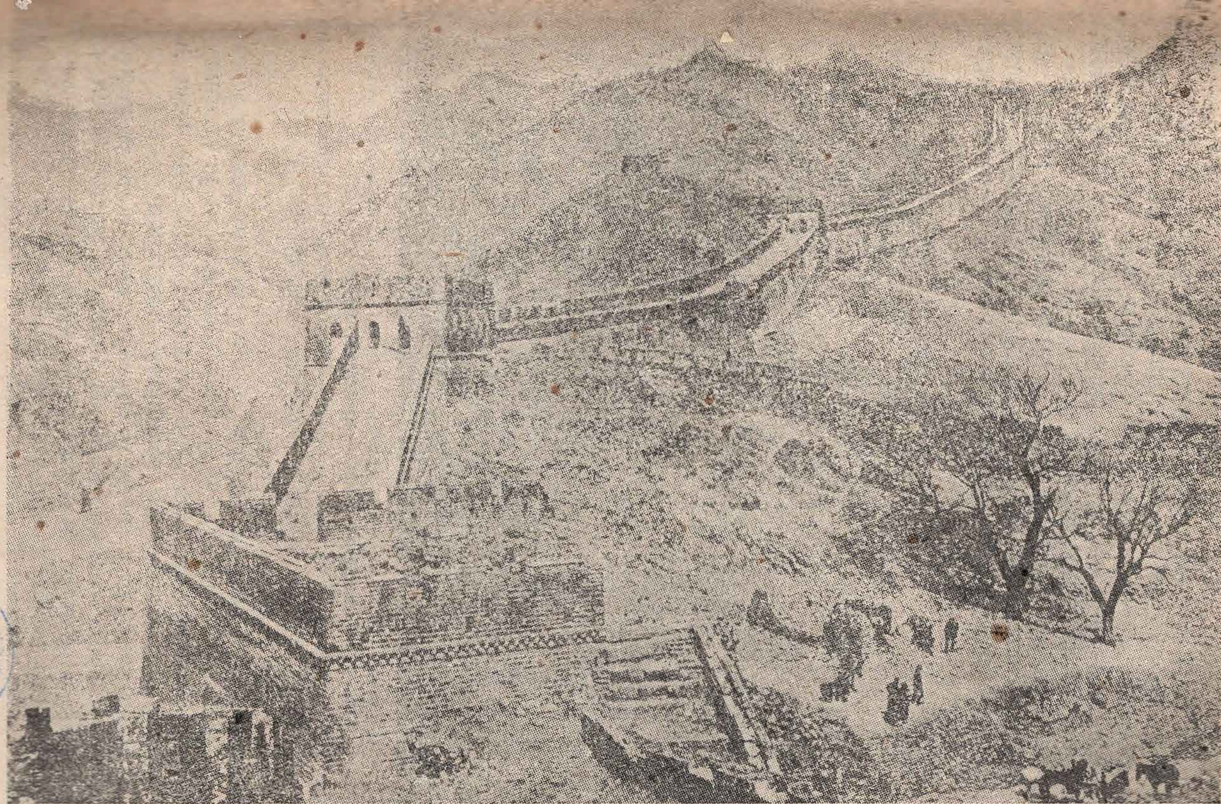
(2) да послужи као споменик јединству Кине. Хванг-ти је успео да уништи феудални систем и да уједини Кину под јединственом јаком централном управом.

Део бедема за који смо рекли да га је подигао Хванг-ти, сазидан је под руководством једног војног инжењера, генерала Менг Тиена. Он је за тај рад користио 300.000 војника и стотине хиљада других радника. Војници би помагали при радовима уколико није било потребно да одбијају нападе непријатеља. Изградња овога дела бедема била је завршена око 204 године пре н. е., што значи већ после смрти Хванг-тиа.

Касније је активност Татара изискивала да се зид прошири и нова траса повучена је јужно од првобитног бедема. Године 423 н. е. изграђен је бедем у дужини неких хиљаду километара правцем север — југ дуж западне границе области Шенси. Године 543 н. е. други један огранак био је подигнут у Шенсију, знатно јужније од оног ранијег. Године 555 н. е. употребљено је 1,800.000 људи за подизање дела близу кога се сада налази Пекинг. Страним посетиоцима Кине обично се показује тај део.

Конструкција Кинескога зида

Дужина бедема, мерена по целој траси, дуж свих вијугања и огранака, износи око 4.000 км. По ваздушној линији, од једног краја до другог, дужина је 1.800 км. Укупно је било неких 25.000 кула на самом бедему и 15.000 посебних стражарских кула. У пресеку бедем је различитог профила и при изради коришћен је разноврстан материјал. На једном месту дебљина бедема износи 5 метара, а висина 4,5 метра. Гледано у пресеку, бедем се састоји од два чеона зида од широке опеке, а међупростор је испуњен земљом и каме-

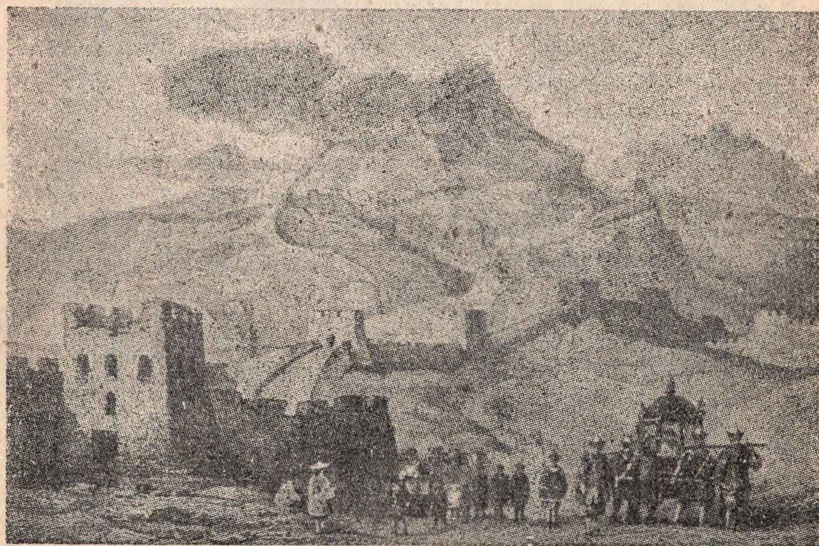


Кинески зид

Поглед на део кинеског зида код превоја Нанку. Овај је део сазидан 228 године пре н. е. На одређеним размацима налазе се четвртасте стражарске куле.

њем. Чеони зид са кинеске стране надвишава висину бедема за три стопе и образује неку врсту леђобрана. Са татарске стране грудобран је висок пет стопа и на једнаким размацима усечене су амбразуре. Коришћени материјал варира од солидних зидина са добрим камењем и опеком до обичног насипа од трске и блата.

Посада Кинеског зида била је организована у чете од по стотину четрдесет и пет људи, под командом једног старешине који је био одговоран за известан број стра-



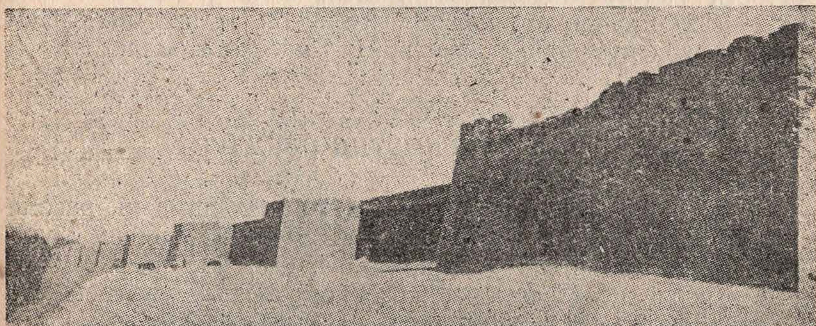
Кинески зид у прошлом веку

Челикорез од Рудолфа из дела „Кина — њена историја, романтика и сликарство", које је објављено 1843 године.

жарских кула. Свака је чета у своме саставу имала неколико курира на коњима. Више чета сачињавало је „одбранбени отсек" под командом једног вишег официра који је био непосредно одговоран гувернеру покрајине.

Обука није била у свему потпуна. Јединице би се распуштале када није било потребе за њима, а позивале би се на службу у случају опасности. За чуваре Кинескога зида боље би одговарао назив колониста. Њима је било дато нешто земље близу бедема, а приликом женидбе добијали

су помоћ. Последица тога била је да би војник-колониста, уколико се његова јединица не би баш налазила на стражи на бедему, обрађивао своју земљу те не би имао времена за обуку. У друго доба и на другим местима царства ниска плата приморавала је војника да уз свој војнички занат потражи још и неки други посао. Последица тога била је да је кинеска војска по своме саставу постала војска радника и сељака који би се у своме слободном времену, уколико би га уопште и имали, бавили војном обуком. Војска цара Тајтсонга са 900.000 војника имала је мању борбену вредност него што би то имала војска од 300.000 правих војника.



Градске зидине Пекинга

Западни део бедема гледан са спољне стране. Укупно има 44 бастиона. Бедем је покривен опеком. Од завршетка XV века па све до средине XIX века стално је вршено дограђивање нових делова и оправка дотрајалих. Сада се бедем налази у распадању. Свега има две капије — Хси Чих и Пинг Цу. Оне везују град са околином.

На одређеним размацима дуж бедема држане су у приправности хрпе суве трске како би се палиле као сигналне ватре у случају наиласка Татара. Јачина нападачевих снага јављана је понављањем сигналних ватри. Сматрало се тешким пропустом ако би дежурни војник на стражарској кули пропустио да пренесе примљене сигнале. Размак међу стражарским станицама износио је отприлике 4 км. Ракете су такођер коришћене за давање сигнала.

Немамо података о томе да ли су Кинези располагали неким општим резервама иза бедема, као што је то, например, био случај у одбрани граница код Римљана. Кинези

су имали извесних одбранбених снага на капијама; међутим, између појединих капија бедем је првенствено служио као препрека мањим препадним одељењима, пошто Татари са својим коњима не би били у стању да пређу преко зида, а мање банде варвара без потребног алата тешко да би успеле да начине пролаз кроз бедем. Без својих коња Татари би били немоћни и не би уопште ни помишљали да изврше препад пешке.

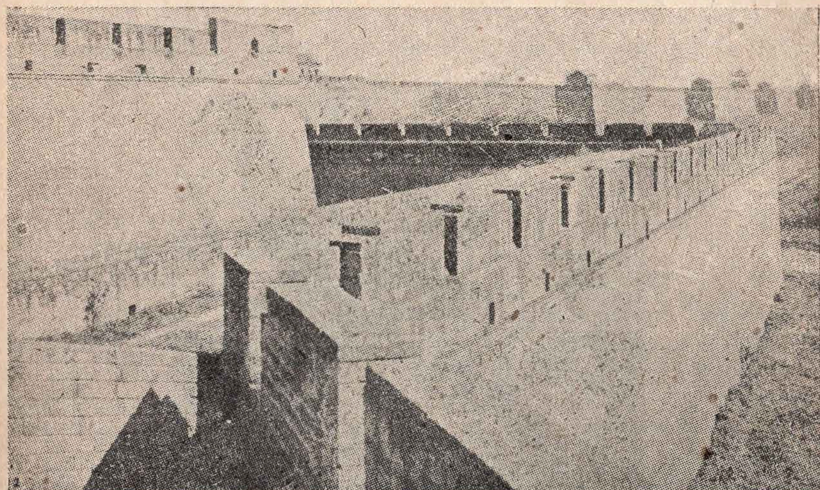
Кинески зид није био у стању да спречи велике инвазије, јер су га Татари често пута прелазили у великим групама. Али узрок успеху оваквих провала пре је требало тражити у слабости или нелојалности бранилаца неголи у слабости самога бедема. Например, када је Џингис Хан (1162—1227) извршио инвазију Кине, он је подмићивањем отворио себи пут кроз једну капију Кинескога зида.

Војнотранспортна служба

Упркос великог броја чамаца на каналима и рекама изгледа да је пре Кублај Кана (1216—1294) водени транспорт ретко коришћен у војне сврхе. Око 280 године н. е., у време грађанских ратова, на Јанг-це Кјангу употребљена је једна флота. Поново, године 969 н. е., учињен је покушај да се користе чамци приликом једнога похода противу Катајана, али се ниски водостај показао толиком сметњом да је поход претрпео неуспех.

Стање путева зависило је од карактера владајућег цара. Обично су путеви били у јадном стању. У време енергичнијих владара било је, додуше, раздобља када су се подизали путеви и мостови. За време слабијих владара и за време грађанских ратова путеви би се кварили. Цар Хванг-ти, који је почео са грађењем Кинескога зида, подизао је многе друмове. Цар Каоцу (202—194 пре н. е.), оснивач династије Хан, употребио је 100.000 људи за грађење једног стратегиског друма преко планина до града Сингафу. Дуж друма подигнути су многи висећи мостови. Најзначајнији међу њима био је дуг скоро 150 метара и широк толико да су га четири коња могла напоредо прелазити. Пружао се на 500 стопа над долином. Кажу да тај мост још и данас постоји. Цар Чанг-ти (76—89 н. е.) приложио је 100.000

таела[1]) за подизање једнога друма до Кошеншина (део француске Индокине) да би данак који је плаћала та земља могао да се шаље копненим путем како не би пао у руке гусарима. За време цара Цин Ву-ти, неки инжењер именом Тују, 274 године н. е., подигао је мост преко велике реке Хванг-Хо код Монгцина. Каснији владари дозволили су да тај мост пропадне. Путеви изгледа нису били калдрмисани.



Поглед на зидине града Си-ан (област Шен-си)

Бедеми су подигнути крајем XIV века; сада делимично оправљени. Зидине са четвртастим бастионима и округлим стражарским кулама опасују град који је скоро потпуно правилног квадратног облика. Над капијама се налазе удвојене стражарске куле. На слици се види део зидина и двоструки бастион који заштићује јужну капију.

Покрети војних јединица обично су били спори с обзиром на јадно стање друмова. Нарочито је то случај био у ратовима са Татарима.

Рани владари

Скоро кроз хиљаду година Кином је владала династија Чу (1122—256 пре н. е.). У то време у земљи је био феудални поредак. Вазални племићи ратовали су међусобно и

[1]) Око 140.000 америчких долара. — Прим. прев.

само су номинално били под влашћу цара. Феудална држава неког Цина или Чина све је више јачала до приближно око 255 године пре н. е. када се Цин побунио против династије Чу и свргнуо је са престола. Он је постао царем и основао је династију Цин.

Велики владар из династије Цин био је Цин Чин Хванг-ти (221—209 пре н. е.) који је уништио феудални поредак и који је Кини дао чврсту централну управу. Почетак гра-



Манџурски командант гарнизона у свечаној одежди

Акварел на пиринчаној хартији. Пред генералом клечи војник из добровољачког корпуса Пинг-Хунг. Војник подноси генералу извештај од свога команданта. Троугласта заставица је знак распознавања.

ђења Кинескога зида такођер је везан за његово име. Његов наследник збачен је 206 године са престола од стране првог цара из династије Хан (206 пре н. е. — 220 н. е.).

Прве године владавине нова династија била је, углавном, заузета ратовима са Татарима. Следио је период релативног мира и великог просперитета. Цар Ву-ти (140—86 пре н. е.) борио се скоро непрекидно са Татарима за све педесет и четири године своје владавине.

Долазак Татара

„Татари” је општи назив који је означавао варваре чија се постојбина налазила на северу и западу од Кине. Било је много разних племена. Како су та племена, једно за другим, стицала превагу међу Татарима, тако се и име дотичног племена наметало целој раси. Испрва они су се називали Хјунг-ну (Хунима), затим Сјен-Пи, касније Турцима, Угрима, Катајанима и Монголима. Сви су они по својим основним карактеристикама били веома слични једни другима. Цео живот проводили су на коњима; гонећи своја стада од места до места они су тражили нове испаше. Та племена нису имала својих домова које би непријатељ могао да им уништи. Уз то они су били много покретљивији од Кинеза чија се војска углавном састојала од пешадије. Редовно би се дешавало да се Татари пред експедицијом отпослатом против њих повлаче све док залихе Кинеза не би биле исцрпљене, те би били приморани да се врате у Кину.

Татари су ради пљачке често упадали на кинеску територију. Највише су волели свилену одећу и вино, но то им није сметало да однесу са собом све што се могло понети. Били су чувени по својој свирепости и често су десетковали становништво кинеских градова. Око 700 године н. е. неки татарски вођа, именом Мерко, освојио је два града у покрајини Шенси и побио 90.000 становника. Године 947 становници града Чанг-тех Фу, њих 100.000 на броју, били су поклани од Катајана.

Ву-ти, шести по реду владалац династије Хан, ступио је на престо 140 године пре н. е. Било му је тада шеснаест година. За тих протеклих шеснаест година владао је мир и само су мање банде Татара упадале у граничне области. Кинези су добро искористили тај период затишја и земља се налазила на високом ступњу материјалног благостања.

Године 135 пре н. е. татарски краљ послао је свога изасланика да запроси једну од кинеских принцеза и да изрази жељу за продужењем примирја. У претходним случајевима такве су мисије често биле претече новог рата. Ву-ти пристао је међутим на захтеве Татара и мир је још за кратко време био сачуван.

Рат са Татарима

Један од саветника цара Ву-ти, неки Ванг Ку, који је имао личног искуства са границе, препоручио је политику уништења Татара једном за свагда и да би то било боље него да Кина и надаље остане изложена њиховим нападима. После дугог оклевања Ву-ти је одлучио да покуша са том агресивном политиком и човек који је био инспиратор тога плана постављен је на чело кинеских експедиционих снага. Војска од 300.000 људи била је сакупљена и сконцентрисана близу границе.

Како су Кинези били мање покретљиви од Татара, Ванг Ку је покушао да их намами применом једног ратног лукавства. Неки кинески трговац био је упућен да понуди Татарима као уступак град Ма Ченг или „Град коња", једно од најспорнијих места на граници. Кинеска војска постављена је у заседу тако да би могла да опколи и уништи татарског краља и његову војску када ови буду наишли да преузму град.

План умало да није успео. Татарски краљ са 100.000 својих најбољих коњаника прошао је Кинески зид и већ се налазио на неких четрдесет и пет километара од града када га одједном спопаде сумња. Изненада се упути најближој кули на Кинеском зиду и зароби чувара који се тамо налазио. Овај, да би сачувао свој живот, ода цео план о заседи Татарима. Татари се одмах повукоше са тако изложеног места и план о њиховом уништењу пропаде. Заробљени чувар био је награђен високим положајем код Татара.

Ванг Ку се тада упути у гоњење Татара са жељом да их нападне, али ови су успели да измакну и поход се заврши без резултата. Кад је Ву-ти чуо за неуспех плана, нареди да се Ванг Ку затвори. Овај, међутим, дознавши за то наређење, поступи по кинеском обичају и изврши самоубиство. Тако се први покушај цара Ву-ти да уништи Татаре завршио потпуним неуспехом.

Татари су, међутим, добили сада потстрека за нове подухвате. Њихови су упади постали све смелији и ређали се скоро непрекидно. Године 127 пре н. е. они су тешко харали по покрајинама Кансух и Шенси. Да би се на неки начин заштитио од њих, Ву-ти је прибегао плану образовања војничких колонија у области Шенси. Он је такођер усавршио путеве до овог дела државе.

Ву-ти је тада поверио Веј Цингу команду над једном великом војском и упутио га против Татара са инструкцијом да их нападне ма где их среo. Успех који су Татари били постигли учинио је да су пренебрегли уобичајене мере предострожности и Веј Цингу је пошло за руком да их опколи. Татари су са већим делом својих снага успели да прокрче себи пут кроз обруч Кинеза, али су били принуђени да оставе за собом свој логор, своје ствари, жене и децу, као и више од 15.000 бораца који су пали у руке Кинеза. Неколико месеци касније Веј Цинг поново је напао Татаре. Победио је. Ове две битке учиниле су да Кинези поново стекну поверење у себе, које им се услед претходних татарских успеха знатно пољуљало.

Офанзива против Татара

Охрабрен овим победама Ву-ти одлучи да рат пренесе на непријатељску територију. Прикупљена је нова војска, састављена углавном од коњице, и команда над њом била је поверена неком Хокјупингу, једном веома искусном официру. Како су Кинези дотада располагали углавном само пешадијом, то су Татари, појавом коњице, били јако изненађени и пружали су само слаб отпор. Поход је био успешан. Хокјупинг је прошао велики део татарске територије и вратио се у Кину са великом количином плена. Његов успех осветљава значај изненађења при употреби једног новог оружја.

Нешто касније Хокјупинг са још већом снагом поново је извршио упад на територију татарских племена и побио неких 30.000 Татара. Татари су осећали да су кинески успеси последица неспособности татарских вођа, те је положај ових толико био угрожен да су се два татарска кнеза, заједно са својим присталицама, предала Кинезима како би били заштићени. Кинези су их разоружали и растурили на неколико покрајина.

С пролећа 120 године пре н. е. Ву-ти је упутио нову експедицију. Она је била подељена у две колоне, једна под командом Веј Цинга, а друга под командом Хокјупинга. Татари су се повлачили ка северу кроз пустињу, а Кинези су наступали за њима. Татари су своје жене и сву своју имовину склонили на сигурно место, а затим су се вратили да би се супротставили Кинезима. У борби до које је

дошло, они су претрпели потпун пораз и велики број погинулих Татара остао је на бојишту. Последица овог пораза била је да ни један Татарин није остао јужно од пустиње, а пола милиона Кинеза кренуло је на запад да би се населило у новоосвојеним областима. Те године Татари су изгубили 90.000 људи, а Кинези 25.000 људи и 100.000 коња.

Татарски краљ је сада затражио примирје, али је одбио да удовољи свима кинеским захтевима. Кина је баш припремала нову експедицију када је њен најбољи генерал Хокјупинг умро. Његова смрт била је толико снажан удар да је замисао о намераваној експедицији била напуштена.

Ву-ти проширује царство

За неколико следећих година Ву-ти је био заузет ратовима на другим местима. Он је освојио покрајине Кантон и Фухов, као и део Кореје. Имао је исувише других брига, да би Татарима поклонио много пажње. Татари су се, међутим, осећали толико исцрпљеним да су били срећни због тог предаха. Дошло је и до преговора, али није пошло за руком да се пронађе задовољавајуће решење којим би се постигао споразум о миру. У то време Кина је изгубила другог свог великог вођу, Веј Цинга.

Године 110 пре н. е. Ву-ти је сакупио близу границе војску од скоро 200.000 војника спремних за поход на Татаре. Ускоро, међутим, Ву-ти измени своју одлуку па исту ту војску упути са задатком да освоји покрајину Лиаотунг која је била извојевала своју самосталност у време пада династије Цин. Ратови са суседима Кине на југу и југозападу поново су за неко време привукли пажњу цара Ву-ти; а када су нове експедиције биле упућене против Татара, оне нису имале никаквог успеха. Претходница прве експедиције била је отсечена и уништена, а то је натерало целу осталу војску Кинеза на повлачење. Татари су, међутим, на овај успех надовезали упад у провинцију Шенси палећи градове и убијајући становнике. Услед смрти татарског краља дошло је на крају до застоја у акцијама Татара и Ву-ти је тако добио могућност да се припреми за следећу фазу рата.

Године 101 пре н. е. Ву-ти је против Татара отпослао војску под командом једног генерала именом Ли Квангли.

Тај је командант био толико неспособан да му је војска при првом сусрету са непријатељем била скоро потпуно уништена. Сам Ли Кванглии успео је да побегне. Да би се тај неуспех донекле изгладио, одаслата је нова експедиција под командом Лилинга, унука Ли Кванглија. Лилинг је упао у територију Татара и испрва је имао успеха, али су Татари победили у трећем сусрету и Лилинг је намеравао да се повуче у Кину, али је убрзо био опкољен од стране јачих снага па се предао. Кинези сматрају да је часније ступити у службу свога победника неголи вратити се у немилости у сопствену земљу. Лилинг је добио висок положај у татарској војсци.

Следећа велика кинеска експедиција кренула је 90 године пре н. е. Ли Кванглију је пружена нова шанса и он је постављен за команданта нове експедиције. У почетку је имао успеха и победио је у неколико сусрета, али при повратку за Кину био је изненађен и побеђен. Он се предао и, слично своме унуку, примио се службе код Татара.

Значај офанзиве

Овим се поразом завршило педесет година ратовања цара Ву-тиа са Татарима. Наиме, три године касније Ву-ти је умро, а да више није ниједну експедицију одаслао. Из овог низа ратова морамо извући поуку да при победи треба непријатеља до краја потући и не пружити му прилику да се опорави. Године 120 пре н. е. победа је била потпуно на страни Кинеза. Још која година рата, и, вероватно, да би дошло до потпуног уништења Татара. Напротив, тридесет година касније битка се завршила нерешено. Ови ратови показују сав значај офанзиве у рату. Кина је била тешко погођена услед смрти својих великих генерала Веј Цинга и Хокјупинга.

Рат са Татарима у области Лиаотунг водили су Тајтсонг и Чинтсонг, други и трећи по реду цар из династије Сунг (906—1279 н. е.). Раздобље које је непосредно претходило успостављању ове династије, било је раздобље анархије. Само царство било је подељено на неколико краљевина. У својим напорима да прошири своју власт на цело царство, Тајтсу, први цар из ове династије, водио је неколико ратова и започео један и са ханским кнезом. Покрајином Лиаотунг владало је тада једно снажно татарско племе које је било

ПАРАЛЕЛНИ ИСТОРИСКИ ПРЕГЛЕД

Пре н. е.	ЗАПАДНИ СВЕТ	ДИНАСТИЈЕ	КИНА	Пре н. е.
	Хамураби	ХСИА	НЕОЛИТСКО ДОБА. Земљорадничке заједнице у долини Жуте Реке обрађују лесно тле каменим алатом. Од домаћих животиња пас и свиња. Племена ловаца и рибара у долини реке Јангце.	
1800	БРОНЗАНО ДОБА			1800
1700		ШАНГ		1700
1600			БРОНЗАНО ДОБА. Прве градске државице дуж Жуте Реке. Вероватно се већ примењује наводњавање. Хијероглифи урезани на костима дају прве историске податке. Од домаћих животиња гаје се овца и коза. Вештина писања. Дивни бронзани радови. Употребљавају се грнчарски точкови. Клесање камена. Свила и тканине. Возила на точковима.	1600
1500	НОВО ЕГИПАТСКО ЦАРСТВО			1500
1400	Мојсије			1400
1300	Тројански ратови			1300
1200				1200
1100	ГВОЗДЕНО ДОБА Соломон			1100
1000		ЧУ	СТАРИ ФЕУДАЛИЗАМ. Ширење из долине Жуте Реке до долине реке Јангце. Зачетак феудалних држава. Појачано наводњавање. Евнуси. Бојне двоколице са коњском вучом. Најранији аутентични датум 841 пре н. е.	1000
900	Ликург			900
800	Оснивање Картагине		Стакло	800
700	Јеврејски пророци Грчки лирски песници			700
600			ГВОЗДЕНО ДОБА. Округли метални новац. Зна се за магнетизам.	600
500	Персиски ратови Сократ		КЛАСИЧНИ ПЕРИОД. Конфучије, Лао-це, Сун Цу Ву	500
400	Платон Аристотел		Менције	400
300	Александар Велики Пунски ратови	ЧИН	Бронзана огледала. ПОЧЕТАК ЦАРСТВА. Кинески зид. Архитектура палата. Трговина преко Централне Азије са Римљанима. Туш.	300
200	Картагина и Коринт			200
100	Јулије Цезар			100

Наша ера				Наша ера
Наша ера	Исус Христос Уништење Јерусалима	ХАН	Први утицаји будизма	Наша ера
100			Хартија	100
	Марко Аурелије			
200		Три краљевине	Чај	200
300	Константин	ЧИН	Политичка раздвојеност, али културни успон	300
400		ВЕЈ | СУНГ ЧИ ЛИАНГ ЧЕН	Процват будизма. Употреба угља	400
	Одоакар осваја Рим		Трговина са Индокином и Сијамом	
500				500
	Јустинијан			
600		СУИ	Унификација мера. Велики канал	600
	Мухамедово бекство		ВРХУНАЦ КУЛТУРЕ. Кинеска култура досеже Јапан	
700		ТАНГ	Савези са Туркменима и Тунгузима. Оживљавање конфучијанизма слаби моћ будистичких манастира.	700
800	Муслимани пред францус-ким градом Тур, Карло Велики		Мухамеданство. Памук из Индије. Порцулан. Прва штампана књига. Државни испити. Успон Китана.	800
900	Алфред	5 ДИНАСТИЈА	Везивање прстију на ногама. Поезија, сликарство, вајарство. Ванг Ан-ши.	900
1000	Свето римско царство	ЛИАО | СУНГ	Класична ренесанса. Папирни новац. Успон Јурчида. Компас.	1000
1100	КРСТАШКИ РАТОВИ		Навигација и математика.	1100
1200	Магна Карта	ЧИН |	МОНГОЛСКО ДОБА. Џингис Кан. Марко Поло, Фрањевци.	1200
1300	РЕНЕСАНСА	ЈУАН	Позориште. Приповетке. Ламаизам.	1300
1400	Штампарија у Европи Турци освајају Цариград		Јунг Ло гради Пекинг. Период стагнације	1400
1500	ДОБА ОТКРИЋА		Португалци долазе у Кину.	1500
		МИНГ	Сукоб са Јапаном због Кореје. Нурхаки	1600
1600	Верски ратови			
			Критичка школа	1700
1700	Америчка револуција Француска револуција		Кантон отворен за трговину са Западом.	
1800	Индустриска револуција Први светски рат	ЧИНГ	Уговор са западним силама. Ширење западне културе. Побуна у Тајпингу.	1800
1900			Боксерски устанак. Револуција од 1911. Национална револуција. Јединство под Чанг Кај-Шеком. Јапанска инвазија и Други светски рат.	1900
	Руска револуција Други светски рат	РЕПУБЛИКА		

у савезу са ханским кнезом. После смрти Тајтсуа, његов наследник Тајтсонг са успехом је окончао рат са ханским кнезом, те одлучи да казни Татаре зато што су били у савезу са ханским кнезом.

Тајтсонг је поверовао да ће једним походом успети да победи краља области Лиаотунг. Уз помоћ својих ветерана из рата са ханским кнезом упаде у Лиаотунг. Постигао је неке успехе и освојио је неке градове. Чувши да су Татари почели да прикупљају своје снаге, Тајтсонг одлучи да их потуче по деловима, пре него што би они успели да се прикупе. Међутим, Татари су са концентрацијом својих снага били више одмакли него што је то Тајтсонг претпостављао. Тако се десило да је био са леђа нападнут од главнине татарских снага баш у тренутку када је био уплетен у борбу са једним непријатељским корпусом који је хитао ка својој просторији прикупљања, а коме је Тајтсонг био препречио пут близу реке Каолеанг. Кинези су били до ногу поражени, изгубили су 10.000 људи, сав свој пртљаг и сву своју опрему. Цар је једва умакао. Овај пораз показује од колике је важности да се располаже потпуним подацима о непријатељу.

Јелиу Хиуко, татарски генерал, био је истакнута личност у томе рату. Код Каолеанга његова је дивизија извршила напад који је имао за последицу потпуно уништење Кинеза. Хиуко се одликовао познавањем тактике, личном храброшћу и другим особинама пожељним за једног вођу. После Каолеанга он је био постављен за команданта татарске војске. За следећих двадесет година био је Кинезима трн у оку.

Татари настављају са офанзивом

У току неколико година долазило је само до мањих окршаја. До званичног закључења мира, међутим, није дошло. Тајтсонг је за то време припремао план за освајање Лиаотунга. Године 985 н. е. поверовао је да му се указала згодна прилика за то. Кореја је била затражила помоћ за борбу против Татара који су били господари Лиаотунга. Био је закључен одбранбени и офанзивни савез између Кореје и Кине.

Кинеска војска је убрзо затим покорила Лиаотунг. Изненађени Татари били су у неколико наврата побеђени. Тада стиже Јелиу Хиуко. Његов долазак учини крај успесима

Кинеза. Близу тврђаве Кикиеу Коан, северно од места где се сада налази Пекинг, Хиуко порази Кинезе исто тако страшно као раније код Каолеанга. Гонећи затим Кинезе, након победе, Хиуко их одбаци на реку Чахо. Толико је Кинеза тада страдало „да су лешеви убијених зауставили ток реке".

Ређали су се даљи порази Кинеза. Напослетку, још је једна кинеска армија, на чијем се челу налазио генерал Панмеи, претрпела пораз и њени губици једва да су били нешто мањи од губитака код тврђаве Кикиеу Коан. На тај начин Татари су остали господари ситуације и неометано су могли да наставе са упадима у граничне области. После смрти Тајтсонга, њега наследи његов син Чинтсонг. Ускоро после тога умро је и татарски генерал Хиуко.

Татари су настављали са непријатељствима, али без Хиука нису више имали успеха. Гувернер једне граничне покрајине успео је да их потисне. Чинтсонг је онда повео велику војску до границе, Татари се међутим повукоше. Услед побуне која је избила на другом делу царства, Чинтсонг је затим био убрзо принуђен да оде, а сам поход на Лиаотанг одложен је.

Отада су Татари вршили упаде у граничне области. Кинези су били обесхрабрени и бојали су се сусрета са Татарима. Упркос томе, Чинтсонг је сакупио велику војску и године 1004 после н. е. прешао је са њом реку Хванг-Хо, и пошао у сусрет Татарима. Обе су се војске нашле једна према другој, лицем у лице, али до битке никада није дошло. Уместо тога био је закључен мир. Татари су предали неколико освојених градова уз обећање да неће више нападати на кинеску територију. За узврат, Кинези су пристали на плаћање годишњег данка у свили и новцу. Тако су Кинези новцем искупили мир који нису били способни оружјем да освоје. Касније, ови су Татари заузели целу Кину и засновали династију Манчу. Истински мир се не може купити.

Европљани нападају Кину

У досадашњим походима разматрали смо једино операције између Кинеза и Татара, односно између једних Кинеза и других Кинеза.

Европљани се нису сукобили са Кинезима све до Опијумског рата (1839—1842). До рата је дошло услед поку-

шаја Кинеза да обуставе трговину опијумом. Велика Британија, којој је та трговина била извором велике зараде, инсистирала је на томе да јој се и даље дозволи продаја опијума Кини. Британци су победили. Као последица тога, уговором су извесне луке предвиђене за слободну трговину опијумом, Хонконг је препуштен Енглезима и успостављен је систем царина под контролом Британаца.

До рата између Кинеза с једне, а Британаца и Француза с друге стране, дошло је 1852 године услед захтева које су странци постављали, док су Кинези упорно одбијали да их прихвате. Рат је трајао до 1860 године. Европски савезници упутили су сувоземне и поморске снаге да овладају утврђењима на ушћу реке Пеихо и да продру до Пекинга.

На челу кинеских снага налазио се Санколинсин. Кинези су бројно били знатно надмоћнији од савезника.

Англофранцуска офанзива

1 августа 1860 године савезници су се искрцали без отпора близу града Пех-танга и следећег дана, рано ујутру, ушли су у сам град. На дан 12 августа савезничке снаге кренуле су у правцу Син-хо. Наишле су на нешто кинеске коњице и растерале је. Одбранбена постројења код Син-хоа, ископана у муљу, лако су заузета. Французи су одмах наставили и напали на Танг-ку, утврђено место југоисточно од Син-хоа, али су били одбијени. На дан 14 августа, пошто је Танг-ку претходно тучен из 36 топова, комбиноване снаге извршиле су јуриш на град и заузеле га.

На дан 21 августа савезници су напали утврђења на ушћу реке Пеихо. Пуна три часа тучена су из четрдесет и три пољска оруђа два утврђења која су се налазила нешто више узводно. Затим је извршен јуриш на прво утврђење, северно од реке. Јужнокинески радници, тзв. кули, носили су јуришне лествице како би помогли Британцима да пређу ровове и грудобране. Кинези су пружали очајан отпор, али напад је ипак успео. Од гарнизона који је бројао 500 људи, 400 њих било је заробљено или побијено.

У међувремену флота је бомбардовала два утврђења која су се налазила нешто више низводно. Једно зрно бродске артиљерије изазвало је експлозију у магацину ближег утврђења, северно од реке. Обесхрабрени овом несрећом

кају и губитком утврђења која су се налазила узводно, Кинези су пружали само слаб отпор и за кратко време савезници су заузели утврђење и заробили 2.000 кинеских војника. Утврђења на јужној обали предала су се без даљег отпора. Британци су тога дана изгубили 22 погинула и 179 рањених.

На дан 23 августа започео је марш на Пекинг. Кинези су проузроковали извесно успорење тиме што су прво понудили преговоре за мир, а затим одбили да приме услове савезника. Борбе су се водиле код Чан-чиавана и код моста



Кинеска оруђа у борби са француским топовњачама
Савремени кинески приказ инцидента у Фу-Чу, 1885 године.

Па-ле-чиао. Кинеза је било 80.000 насупрот 15.000 Британаца и Француза; али, отпор Кинеза био је узалудан.

Савезници су стигли под зидине Пекинга 6 октобра. После извесних преговора, Кина је пристала на услове савезника. По њима Кинези су морали да плате велику оштету, капија Ан-тинг и суседни део градских зидина предати су савезницима. Британци су запалили царску летњу резиденцију близу Пекинга због тога што су Кинези неке заробљене британске грађане мучили и злостављали. На тај начин унижена је једна нација од 400 милиона, а њену престоницу освојило је 15.000 људи. Једина паралела у историји јесте

заузеће Вашингтона, 1814 године, од стране једног малобројног британског одреда.

Рат агресије и грабежа туђе територије, са главним циљем да заузме Кореју, повео је Јапан 1894 године против Кине. Јапан је са лакоћом однео победу, али су га Енглези и Руси спречили да ужива у већини плодова своје победе.

Боксерски устанак

За време такозваног Боксерског устанка, године 1900, Кинези су се, потстакнути од стране старе царице Цу Хси, која је желела да спречи даље продирање и утицај Европљана, одупирали једном међународном одреду који је себи крчио пут од обале до Пекинга. Странци, укључивши ту и чланове дипломатскога кора, били су опседнути у престоници. Међународни одред је био састављен од британских, француских, немачких, руских, америчких и јапанских јединица.

Затим је дошло до револуције од 1911 године, предвођене од стране Сун-Јат-Сена. Она је довела до збацивања династије Манчу која је владала од XVII столећа и успостављена је кинеска република. Следила је војна диктатура и дуготрајан грађански рат. Напослетку, под генералом Чанг Кај-Шеком, успостављен је 1928 године у Нанкингу Куоминтанг, тј. национална влада.

Кинески „инцидент"

Јапан је искористио несређене унутрашње прилике Кине и знаке националног отпора јапанским територијалним и и трговинским амбицијама да би извршио инвазију Кине 1931 године. Манџурија је била прегажена и успостављена је марионетска влада на челу са бившим царем Манчу. Јапанци су заузели и Пекинг, а име града преиначено је у Пејпинг.

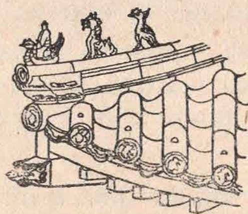
Општи рат између Кине с једне стране и Јапана и Манџурије с друге стране започео је јула 1937 године. Кинези су се храбро одупирали и наставили са успешним пружањем отпора коначној јапанској победи, како пре Другог светског рата тако и по његовом избијању, упркос тешким ударцима и губитку већине својих важних лука. Последица

тога била је да је Коуминтаншка влада постала савезником САД, Велике Британије, Русије и осталих мањих држава у борби противу немачко-италијанско-јапанске осовине.

То је била ситуација године 1944. Те је године влада генерала Чанг Кај-Шека по заузећу Чункинга одредила тај град за седиште националне владе.[1])

Текст дела „Вештина ратовања" пренет је из превода Лајонела Џајлса, асистента Одељења за оријенталне књиге и рукописе у Британском музеју. Превод је објављен 1910 године од стране издавачког предузећа Љузек, Лондон. Напомене преводиоца, које иначе запремају већи део простора у преводу, сабране су и пренете у овај текст уколико су му давала нека војна тумачења. Другим преводима на енглеском и француском језику недостаје она тачност и кристалност језика којим се одликује рад Др Џајлса. Захвално признање одајемо Др Џајлсу као и издавачком предузећу Љузек за њихову племениту дозволу да користимо њихов рад.

ТОМАС Р. ФИЛИПС
генерал армије САД



---

[1]) У овом уводном прегледу историје Кине генерал Томас Филипс завршава са ситуацијом у Кини 1944 године када је ова књига објављена у Америци. Према томе најновији моменти као што су победа Мао Цетунга и интервенција Кине у корејском сукобу, нису узети у обзир. — Прим. прев.

1

РАТНИ ПЛАН

СУН ЦУ учи: Вештина ратовања од животне је важности по државу. То је ствар живота и смрти, пут до сигурности или до пропасти. Стога, то је предмет проучавања који се ни у ком случају не може занемарити.

Ратном вештином владају пет сталних фактора, које треба узети у обзир при нашим разматрањима ако желимо да оценимо услове за вођење рата.

Тих пет фактора јесу: Морални закон, Небо, Земља, Командант, Метода и Дисциплина.

Морални закон захтева да народ буде у потпуности једнодушан са својим владаром како би га следио уз цену живота, без обзира ма каква опасност претила.

Небо значи ноћ и дан, хладноћу и врућину, време и годишње доба.

Земља значи отстојања, велика и мала; опасност и сигурност; откривено земљиште и уске пролазе; изглед на живот или на погибију.

Командант значи отеловљење врлина мудрости, искрености, доброте и тачности.

Под Методом и дисциплином подразумевамо поделу војске на мање јединице, редослед достојанства међу старешинама, одржавање путева ко-

јима треба да се креће дотур војсци и надзор над војним издацима.

Ових пет размишљања треба да су позната сваком генералу. Онај ко их буде знао, биће победоносан; онај ко не би знао за њих, претрпеће пораз.

Према томе, ако при вашим разматрањима желите да процените услове некога рата, нека вам горњих пет излагања послуже као упоређења, и то на следећи начин:

Седам питања за размишљање

(1) Који је од двојице владара прожет Моралним законом?

(2) Који је од двојице генерала способнији?

(3) На чијој су страни предности које пружају Земља и Небо?

(4) Која страна обраћа већу пажњу дисциплини?

(5) Која је војска силнија?

(6) На чијој су страни официри и војници боље обучени?

(7) У чијој је војсци већа доследност у награђивању и у примени казни?

Разматрајући тих седам питања, у стању сам да вам унапред кажем ко ће победити, а ко ће претрпети пораз.

Генерал који послуша мој савет и по њему поступи, победиће. Нека се таквом једном повери команда над војском. Генерал који не послуша мој савет, који не би поступио по њему, претрпеће пораз. Таквог генерала треба отпустити. Црпећи предности мога савета користите се истовремено и сваком повољном околношћу, изнад и изван уобичајених правила. Према томе, уколико су саме околности повољне, потребно је да изменимо сопствене планове.

Сун Цу је практичан војник и не жели неку теорију из књига. Он нас овде опомиње да се не поуздамо у апстрактне принципе. Нашом тактиком треба да руководи акција непријатеља као што добро илуструје В. Фрејзер у своме делу „Речи о Велингтону": „У предвечерје битке код Ватерлоа лорд Аксбриџ питао је војводу од Велингтона какви су његови планови за сутра, пошто би се, тако је он то објаснио, могло десити да он изненада постане главнокомандујућим, па не би био способан да начини нове планове у критичном тренутку. Велингтон га на то упита: „Ко ће сутра први напасти — ја или Бонапарта?" — „Бонапарта" одговори лорд Аксбриџ. „Добро", настави Велингтон „Наполеон ће први напасти, а он ми није дао никакву идеју о својим намерама; а како моји планови зависе од његових, зар можете онда очекивати да ћу Вам рећи какви су моји планови?".

Основи тактике

Свако вођење рата почива на обмани. Према томе, ако смо способни да нападамо, потребно је да створимо утисак као да не бисмо били у стању да то учинимо. Док наше снаге дејствују, потребно је да непријатељ има утисак да смо неактивни; ако смо близу, непријатељ треба да поверује да смо далеко, а када смо далеко, потребно је да изазовемо утисак као да смо близу. Поставити мамац да привучемо непријатеља, заваравати га да код нас влада неред, а затим, сатрти га.

Ако је непријатељ јак на свим местима, буди сигуран да ће те напасти. Ако је надмоћнији по броју, заобиђи га. Ако ти је противник напрасите природе, постарај се да га раздражиш. Прави се да си слаб како би он постао дрзак.

Ако је непријатељ неактиван, не дај му мира. Ако су његове снаге сједињене, раздвој их. Нападај га тамо где је неприпремљен, појави се на месту где

те не очекује. Оружје које ће ти обезбедити победу не треба одвећ рано открити.

Победоносни генерал састављао је у својој глави многе прорачуне пре него што је битка започела. Поражени генерал их је такође састављао, само одвећ мало. На тај начин, мноштво прорачуна води до победе, мало прорачуна води у пораз. Што је било мање прорачуна тиме се боље припремао пут поразу. С обзиром на ову чињеницу, у стању сам да предвидим чија ће бити победа ,а чији ће бити пораз.



2

ВОЂЕЊЕ РАТА

СУН ЦУ учи: У току ратних операција, када на бојном пољу има хиљаду брзих бојних двоколица и много тешких двоколица, као и неких стотину хиљада оклопника, када цела та војска располаже са довољно залиха да се може упутити на хиљаду ли-а[1]), трошкови код куће и на фронту, укључивши при томе и издржавање страних гостију, па чак и ситне трошкове, као што су издаци за лепак и боју, затим новац за двоколице и оклоп, достићи ће укупан износ од хиљаду унци[2]) сребра дневно. Толики су издаци да се опреми војска од 100.000 људи.

Занимљиво је подвући сличност између кинеског начина ратовања у рано историско доба и начина ратовања Грка из доба Хомера. У оба случаја бојне двоколице биле су језгро око кога су били груписани пешаци. Сваку лаку кинеску двоколицу пратило је 75 пешака, а сваку тешку двоколицу 25 пешака, тако да је цела војска била подељена у хиљаду батаљона од којих се сваки састојао од по две двоколице и 100 људи.

Ако водите борбу, а изгледи за победом су још далеки, отупеће оружје војника, а њихов ће се жар постепено гасити. Ако опседате град ,трошите соп-

[1]) 2,78 садашњих ли-а чине једну миљу, тј. 1.600 м. — Прим. прев.
[2]) Око 30 кг. — Прим. прев.

ствену снагу. Исто тако, што се рат више продужава, извори државе све мање удовољавају напрезањима.

Но тада, међутим, када ваше оружје отупи, када се ваш жар угаси и ваше благо буде утрошено, остале ће велможе подићи главу да се користе вашим тешким положајем. У таквој ситуацији ретко да ће бити човека, колико год он мудар и био, да би могао да спречи последице које морају наступити.

Даље, колико год слушали о некаквој глупој брзини у рату, никада мудрост није била удружена са дугим оклевањем. Нема примера да би нека земља била усрећена дуготрајношћу рата.

Муњевити рат

Само онај ко је у потпуности упознат са страхотама рата, у стању је да докучи најцелисходнији начин којим би га требало водити. Искусан војник неће доћи у ситуацију да накнадно сакупља нову војску, нити ће своја возила за дотур товарити више него двапут. Понеси ратни материјал са собом, а храну узимај од непријатеља. На тај начин војска ће имати довољно за све потребе.

Чим се једном рат објави, умешан генерал одмах наноси ударац не чекајући да би се сваки најмањи детаљ размотрио. Могуће, да би се то могло схватити као смео савет, али сви велики стратези од Јулија Цезара до Хитлера уочили су да је време од животног значаја. „Одвећ мало, одвећ касно" није била њихова девиза.

Сиромаштво државне благајне има за последицу да војску ,коју смо упутили далеко, морамо издржавати од намета сопственом народу. Са друге стране, ако војска није далеко од нас, већ се налази у нашој близини ,онда долази до скока цена. Прикупљање

намета изазива осиромашење народа, а високе цене исушују његово богатство.

Када нестане богатства народа, онда се на сељаштво сваљују велике принуде.

Живот на рачун непријатеља

Са нестанком богатства, уз исцрпљеност снага, домови људи оголеће, јер је три десетине њиховог иметка већ утрошено. Државни издаци, међутим, за сломљене двоколице, угинуле коње, грудобране и шлемове, лукове и стреле, копља и штитове, волове за вучу и за тешка возила, износиће четири десетине целокупног државног блага.

Стога мудар генерал предвиђа снабдевање своје војске на рачун непријатеља. Један једини товар непријатељских залиха вреди колико и двадесет сопствених, а слично томе и један једини пикул[1]) његовог фуража колико и двадесет сопствених.

Да би били спремни да убијају, потребно је да ваши војници буду разјарени; да би имали користи од пораза непријатеља, треба их наградити.

Према томе, у борби двоколица, када се заробе десет или више непријатељских двоколица, треба наградити онога који је заробио прве двоколице. Ознаке непријатеља треба скинути са заробљених двоколица и заменити их сопственим заставама, а затим их треба уврстити у властити распоред двоколица. Према заробљеним војницима треба добро поступати. То ради тога да би се са заробљеним непријатељем увећала сопствена снага.

У рату нека наш велики циљ буде победа над непријатељем, а не дуготрајни походи.

Нека се зна да војсковођа одлучује о судбини народа, да је то човек од кога зависи да ли ће нација живети у миру или у опасности.

---

[1]) Око 70 кг. — Прим. прев.

3

УСЛОВИ ПОБЕДЕ

СУН ЦУ учи: У примењеноj вештини ратовања наjвећи се успех састоjи у томе да земљу непријатеља заузмемо у целини и нетакнуту; опустошити jе и разорити, ниjе толико корисно. Такођер, боље jе заробити целу jедну воjску неголи уништити jе; заробити цео пук, одред или чету, боље jе неголи уништити их.

Према томе, наjвећи успех не састоjи се у томе да победимо у свим биткама, већ да савладамо отпор непријатеља без борбе.

Највећи триумф Молткеа старијег, капитулација Француза код Седана 1870 године, уствари је постигнут без пролевања крви. Битка за Француску, мај-јуни 1940 године, била је врхунац дугог низа бескрвних, и то заиста бескрвних Хитлерових победа.

Дакле, наjвиши облик командовања, према томе, састоjи се у осуjећивању непријатељских намера. Следећи, по значаjу, облик командовања jесте да се спречи обједињавање непријатељских снага. А онда следи, по важности своjоj, напад на непријатеља на самом боjном пољу. Наjгора мудрост од свих jесте опседати утврђене градове.

Опсада

Правило гласи — не опседај утврђене градове ако се то икако може избећи. Припрема разних опсадних справа трајаће пуна три месеца; копање насипа (са којих се потом врши јуриш) ка зидовима трајаће даља три месеца.

> *Друга, веома исправна поставка војне теорије. Да су се Бури 1899 године држали ње, и да су одустали од трошења својих снага пред градовима Кимберли и Мефкинг, вероватно да би они остали господари ситуације пре него што би Британци били озбиљно у стању да им се супротставе. Немци су своју главу изгубили 1942 године пред Стаљинградом.*

Генерал, неспособан да обузда своју нестрпљивост, натераће своје људе на јуриш слично размилелим мравима, са резултатом да ће му трећина војника изгинути, а да сам град ипак не буде освојен. Ето, то су последице којима се излаже онај ко опседа градове.

Због тога, вешт војсковођа савлађује непријатељске снаге без борбе; осваја њихове градове, а да их не опседа; руши краљевства њихова не водећи дуге операције на бојном пољу.

Уз помоћ својих неначетих снага он ће бити у стању да оспори господство над самим царством, те на тај начин, не изгубивши ниједног човека, његов ће триумф бити потпун. У томе се састоји ратно лукавство.

Бројна надмоћност

Ратно је правило — ако су наше снаге у односу на непријатеља као десет напрама један, треба га опколити; ако смо као пет напрама један, треба га

напасти; ако смо двоструко јачи, раздвојићемо наше снаге на два дела.

Ако смо једнаке јачине, можемо примити борбу; ако смо бројно нешто слабији, тежићемо да избегнемо сусрет, а ако смо, ма у чему, потпуно неравноправни, онда је најбоље да умакнемо. Према томе, макар слабија снага била у стању да се упорно бори, на крају већа ће је снага ипак заробити.

Генерал је, међутим, бедем државе. Ако је бедем неначет, онда ће и држава бити јака; ако је бедем трошан и држава је слаба.

Три су пута којима владар може да нанесе несрећу својој војсци:

ако наређује војсци да наступа или да отступа, а није свестан тога да војска није у стању да изврши његово наређење, већ да је то наређење само спутава;

ако покушава да руководи војском на исти начин којим се управља државом, не познајући прилике под којима војска живи. Такав поступак изазива неспокојство међу војницима;

ако својим официрима издаје задатке не водећи при томе, услед непознавања војних начела, рачуна да дејства треба прилагодити околностима. То потреса поверење војника.

Међутим, ако је војска неспокојна и без поверења, онда ће сигурно остале велможе покушати да изазову нереде. А то је, по последицама својим, исто што и унети анархију у војску и одагнати помисао на победу.

На тај начин дознајемо да има пет главних услова за победу:

победиће онај ко зна када се треба борити и када се не треба борити;

победиће онај ко зна да руководи и надмоћнијом и слабијом снагом;

победиће онај чија је војска прожета једним духом у свим редовима својим;

победиће онај ко припремајући себе, чека да нападне непријатеља неприпремљеног;

победиће онај ко има војничкога знања и коме његов владар не смета у послу.

Отуд изрека: Ако познајете непријатеља и самога себе, онда се не треба бојати исхода стотину битака. Ако познајете самога себе, а не познајете непријатеља, за сваку добивену битку претрпећете по један пораз. Међутим, уколико не познајете ни непријатеља ни самога себе, ви ћете подлећи у сваком сусрету.



4

ТАКТИЧКА УПУТСТВА

СУН ЦУ учи: Добри су борци, у стара времена, понајпре себе спремали да их непријатељ не би био кадар победити, а затим су вребали могућност да победе непријатеља.

У вашим је рукама да се сами сачувате од пораза, а прилику да победите непријатеља пружаће вам сам непријатељ.

На тај начин, добар је борац у стању да себе самог сачува од пораза, али пораз непријатеља не зависи од нас.

Отуд изрека: Можемо знати како се побеђује, а да не будемо у стању да победимо.

Тежња да се осигурамо од пораза намеће нам одбранбену тактику; тежња да победимо непријатеља тражи од нас да пређемо у напад.

Ослањати се на одбрану знак је недовољне снаге; нападати, одраз је изобиља снаге.

Генерал који је вешт у одбрани прикрива се у најскривенијим кутовима земље; онај који је вешт у нападу светлеће са највиших висина неба. Тако и ми можемо бирати: да се сачувамо или да извојујемо потпуну победу.

Сагледати победу онда када је и просечан човек види, није врхунац мудрости. А није врхунац мудрости ни у томе да победимо и да цела империја при томе кличе: „Слава Теби, победниче!“

Подићи са земље јесењи лист није знак велике снаге; видети сунце и месец није доказ оштра вида; чути грмљавину грома није доказ извежбана слуха. Наши преци нису називали вештим борцем онога који је само побеђивао, већ онога који је са лакоћом стицао победе.

Победе његове нису му донеле уважење ни да је мудар ни да је храбар. Он је побеђивао, јер није допуштао да му се поткраде нека грешка. Избећи грешке значи учврстити извесност победе, а то даље значи победити непријатеља који је већ побеђен.

Избећи пораз

Вешт борац се, према томе, припрема тако да је пораз за њега ствар немогућа, а сам не пропушта тренутак када ће победити непријатеља.

Победоносан војсковођа тражи у рату битку онда када је по његовим плановима победа вероватна. Напротив, онај коме је суђено да прве борбе води без пажљивог припремања, вероватно очекује да ће и победа неочекивано наићи.

Узоран вођа чува Морални закон и строго се придржава Методе и Дисциплине. На тај начин у његовој је моћи да управља успехом.

Што се тиче Методе ,ми разликујемо: прво, мерења; друго, процену количине; треће, прорачун; четврто, уједначавање вероватноћа; пето, победу.

Мерења дугују свој опстанак земљи; процена количине мерењу; прорачун зависи од процене количине; уједначавање вероватноћа зависи од прорачуна, а победа од уједначавања вероватноћа.

Под првим од ових термина — мерењу — изгледа, подразумева се процена земљишта, после чега би се могла ценити јачина непријатеља, те се на основу тих

подаѿака може одредиѿи однос снаѓа. Тако долазимо до оӣшѿеѓ уӣоређивања неӣријаѿељских и наших изѓледа на усӣех. Уколико ови ӣоследњи ӣреваѓну, насѿуӣиће ӣобеда.

Победоносна војска у поређењу са пораженом јесте као тежина стене према зрну песка. Најезда освајача слична је силини бујице која пада са висине од хиљаду ли-а. Толико о тактичким упуствима.



5

СНАГА И РУКОВОЂЕЊЕ

СУН ЦУ учи: Руководити великом војском, у суштини, исто је што и руководити са свега неколико људи. Једино питање које треба решити јесте да их целисходно расподелимо.

Командовати у борби великом војском ни по чему се не разликује од командовања малом снагом. Питање се своди искључиво на одржавање везе.

Да ли ће ваша војска у целини одољевати удару непријатељског напада и да ли ће она остати непоколебљива, то можете проверити помоћу директног и индиректног маневра.

Удар ваше војске нека буде сличан стени баченој на јаје. То ћете постићи ако познајете јаке и слабе стране непријатеља.

У сваком сусрету директан метод примениће се да би започели борбу, а индиректан метод биће потребан да обезбеди победу.

Индиректна тактика, целисходно примењена, неисцрпна је као небо и земља, бескрајна као ток река; слична је сунцу и месецу који окончавају своје кретање да би га изнова започели; налик је на четири годишња доба, она пролазе да би се опет вратила.

Нема више него пет нота у музици (у кинеској музици тога времена употребљавало се само пет), али комбинацијом ових пет можемо створити већи

број мелодија него што бисмо их икада могли слушати. Свега има три основне боје, али у комбинацији оне дају више нијанса него што бисмо могли икада да их угледамо. Нема више од пет разних укуса (кисело, љуто, слано, слатко, горко), а ипак не бисмо никада стигли да окусимо све њихове комбинације.

У борби има само два начина напада — директан и индиректан, али комбинација њихова даје могућност за извођење бескрајног низа маневара. Директан и индиректан напад залазе један у други. То је слично кретању у кругу, никад нећете стићи до краја. Ко би могао да исцрпи све могућности њихове комбинације?

Напад војске сличан је провали бујице која ће на свом путу ваљати чак и камење.

Значај одлуке може се упоредити са летом сокола који се, у тренутку тачно одмереном, обара на своју жртву да би је уништио.

Према томе, ваљан борац биће страшан у налету и брз при одлукама.

Одлука усмерује снагу

Нашу војску можемо упоредити са напетим луком, а нашу одлуку са одапињањем стреле.

Усред буке и метежа на бојишту могли бисмо стећи утисак као да влада неред и кад нема нереда.

Усред опште забуне и хаоса распоред ваше војске може на изглед бити без главе или репа, а да ипак буде заштићена од пораза.

Неред који се изиграва у циљу обмане захтева савршену дисциплину; изигравање страха изискује храброст; изигравање слабости изискује јачину.

Прикривати ред под маском нереда, вештина је мањих јединица; прикривати храброст под маском

плашљивости изискује залиху прикривене снаге; да бисмо нашу снагу прикривали слабошћу, потребна су нам тактичка знања.

Изазивањем лажних утисака ми ћемо обманути непријатеља и натераћемо га да се стално креће.

Истицањем мамца навешћемо га да се покрене, а са одабраним људима ми ћемо га сачекати у заседи.

Вешт вођа користиће се дејством обједињене снаге и неће одвећ захтевати од појединца. Отуда и његова способност да правилно одабере људе и да успешно примењује удружену снагу.

А примењујући удружену снагу, његови ће борци постати слични балванима и камењу које се ваља. Јер, природа балвана и камена састоји се у томе да остају непомичним на равном земљишту, а на нагибу они почињу да се котрљају; ако су облика четвртастог зауставиће се, али ако су округлог облика, они ће се откотрљати наниже.

На тај начин, снага коју развијају добри борци слична је снази округлог камена који се сручио са планине високе хиљадама стопа. Толико о снази руковођења.



6

ПРЕИМУЋСТВА И НЕДОСТАЦИ

СУН ЦУ учи: Ко је први на бојном пољу па очекује долазак непријатеља, биће свеж за борбу; ко други стиже на бојно поље, а ако се уз то још и журио да би стигао, биће исцрпљен.

Стога умешан ратник намеће своју вољу непријатељу и не допушта да му непријатељ намеће своју.

Нудећи непријатељу предности изазваће га да му се овај приближи, у уверењу да то чини по сопственој вољи; са друге стране, он на тај начин може непријатеља спречити да се нама не приближи.

Док се непријатељ одмара, треба га узнемиравати; ако је непријатељ добро снабдевен, треба га изгладњавати; док удобно логорује, треба га приморати на покрет.

Појављуј се на местима куда ће непријатељ морати у журби да крене како би их бранио; пребацуј се брзо до места где те не очекује.

Војска може савладати велика отстојања на земљишту на коме нема непријатеља.

Можеш бити сигуран да ћеш успети у своме нападу ако неко место није брањено. Повећаћеш сигурност своје одбране ако одабереш место које се не може напасти.

Према томе, у нападу је вешт онај генерал чији противник не зна шта би бранио; а вешт у одбрани

је онај чији противник не зна шта би напао. (Један афоризам који целу ратну вештину ставља у орахову љуску).

Довитљивост и тајност

О, божанских ли вештина довитљивости и тајности! Уз помоћ вашу ми се учимо да будемо невидљиви, уз помоћ вашу ми се учимо да будемо нечујни, те да тако држимо судбину непријатеља у својој руци.

Могуће је да се наступа и да нас у том наступању не може нико задржати, само је потребно да знамо за слабе стране непријатеља; можемо отступати, а да будемо сигурни од гоњења, само је потребно да наши покрети буду бржи од покрета непријатеља.

Уколико желимо борбу, можемо непријатеља нагнати да је прими, макар био заклоњен иза високог бедема или у дубоком рову. Потребно је само да га нападнемо на другом неком месту и он ће бити принуђен да своје снаге упути тамо.

Уколико не желимо борбу, можемо спречити непријатеља да нас узнемирава, макар и линије нашега логора биле тачно уцртане на земљишту. Све што је потребно да учинимо јесте да му нечим необичним и непредвиђеним препречимо пут.

Ако откријемо распоред непријатеља, а да сами при томе останемо невидљиви, моћи ћемо своје снаге да држимо на окупу, а непријатељ ће бити принуђен да их цепа.

А можемо ми и да прикупљамо своје снаге док их непријатељ цепа. Тако ће се догодити да наше снаге, груписане у једну целину, ударе на раздвојене непријатељске делове, а то значи да ћемо ми бити надмоћни и груписани а непријатељ малобројан и растурен.

Па ако смо на тај начин способни да надмоћнијом снагом навалимо на слабију, наш ће непријатељ бити у тешком положају.

Прикривајте место борбе

Положај места на коме желимо да примимо борбу не треба разгласити како би непријатељ био приморан да се на неколико разних места припреми за могући напад. На тај начин, његове ће снаге бити растурене на многим правцима, и ма на који правац ми наишли имаћемо надмоћност над њим.

Шеридан је једном објаснио разлог Грантових[1]) *победа говорећи: „...док би његови противници били заузети тиме да нагађају шта Грант спрема, он би за то време, углавном, и смислио шта му ваља радити."*

Јер, уколико би непријатељ желео да му предњи делови буду јаки, он ће бити приморан да слаби зачеље, а уколико би желео да му зачеље буде јако, он ће бити приморан да слаби предње делове, јачајући лево крило, слаби десно, јачајући десно, слаби лево. Уколико своја појачања буде слао на све стране, он ће свуда бити слаб.

Фридрих Велики у „Упутству мојим генералима" каже: „Генерал са мало искуства покушаће да заштити свако место, а онај који свој занат боље познаје, заштитиће се од одлучујућих удараца на одлучујућем месту и помириће се са мањим неуспесима како би избегао веће". Другим речима, не скрени погледом устрану.

Бројна слабост долази отуда што смо се припремали за многе могуће нападе непријатеља, а бројна

---

[1]) Улисес Симпсон Грант (1822—1885), амерички генерал и претседник САД; истакао се у Грађанском рату. — Прим. прев.

јачина, што смо ми непријатеља приморали да такве припреме изврши против нас.

Ако знамо место и време будуће битке, онда са велике даљине можемо извршити прикупљање у борбени распоред.

Међутим, ако не знамо ни за време ни за место, онда нам лево крило неће бити у стању да потпомогне десно нити десно лево, а чело ће бити неспособно да укаже помоћ зачељу, као што ни зачеље неће моћи да потпомогне чело. А колико ће тешкоће бити тек велике ако су најудаљенији делови војске на растојању од скоро 100 ли-а, док су и најближи на најмање неколико ли-а удаљености!

Иако по мојој процени број Јихових[1]) војника превазилази број наших, ипак то не значи никакву предност при остварењу победе. Ја тврдим да се у овом случају победа може постићи.

Непријатељ може бити надмоћнији по броју, а ми га ипак можемо спречити да се бори. Подеси своје намере према непријатељским намерама и њиховим могућностима.

Трагајмо за слабим странама непријатеља

Покрени непријатеља и проучи начела његове активности и неактивности. Принуди га да се сам открије како би му пронашао осетљива места.

Пажљиво упореди противничку војску са својом сопственом како би дознао где је снага на претеку, а где је нема довољно.

При вршењу тактичких припрема највећи успех који можете постићи јесте да их сакријете; сакривши своје припреме, ви ћете бити сигурни да за њих није

[1]) Држава Ји била је у рату са државом Ву у којој је живео Сун Цу. — Прим. прев.

дознало ни вешто око шпијуна које вас вреба, а неће вас ометати ни сплетке најмудријих мозгова.

Како се остварује победа уз помоћ тактике непријатеља, то је ствар коју већина не може да схвати.

Сви људи могу видети ону тактику помоћу које побеђујем, али оно што не може нико да види, то је стратегија, а из ње се развија победа.

Не примените поново тактику која вам је једном донела победу. Нека вашим тактичким начелима руководи бескрајна разноврсност околности.

Тактика је променљива

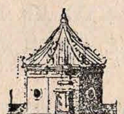
Тактика је слична води, јер вода у своме природном току полази са уздигнутих места да би текла наниже. Тако и у рату, најбољи пут да се избегне оно што је јако, јесте да се удари по ономе што је слабо.

Вода обликује свој ток према тлу по коме тече; војник изграђује своју победу према противнику са којим се судара.

Према томе, као што ни вода нема свога сталног тока, тако ни у рату нема сталних услова.

Онога, који је у стању да мења своју тактику у односу на противника и да при томе ниже победе, можемо назвати богоданим командантом.

Пет елемената (вода, ватра, дрво, метал и земља) нису увек истог значаја; четири годишња доба мењају се редом. Има кратких и дугих дана; месец има својих мена када расте и опада.



7

МАНЕВАР

СУН ЦУ учи: У рату генерал прима команду из руку владара.

Генерал сакупља војску и концентрише своје снаге. А затим, пре него што подигне логор, дужан је да усклади разноврсне елементе своје војске.

После тога, на реду је маневар, а када се тај изврши, нема више тешкоћа. Јер, тешкоћа маневра састоји се у томе да нам забачен пут буде најближи и да тегобе претворимо у преимућство по нас.

Ову изреку потврђују нам два славна прелаза преко Алпа, и то: прелаз Ханибала којим је себи потчинио Италију и прелаз Наполеона, две хиљаде година касније, који се завршио великом победом код Маренга. Немци су 1940 године кренули преко „непроходних" Ардена и на тај начин поново су применили то начело.

Јер, када изаберемо дуг и обилазан пут, а непријатеља претходно намамимо да са свога пута скрене, макар ми и пошли после њега, а да до циља стигнемо ипак пре њега, онда тиме доказујемо да познајемо вештину обмањивања.

Маневар војске пружа пуно предности, маневар недисциплиноване гомиле веома је опасна ствар.

Ако кренете са војском која је потпуно опремљена, а желите да намераваним покретом постигнете неку предност, врло је вероватно да ћете стићи одвећ

касно. Са друге стране, уколико у ту сврху образујете посебну „брзу колону“, она ће морати да жртвује своју опрему.

Према томе, ако својим људима наредите да изврше неки усиљени марш, без одмора, дању и ноћу, да би прешли двоструку дужину пута, можда неких стотину ли-а, у жељи да тиме стекнете неку предност, онда ће команданти ваше три дивизије пасти непријатељу у руке.

Јер, у строју ће остати само они најјачи, а заморени попадаће, тако да ће само једна десетина ваше војске стићи до циља.

Ако превалите педесет ли-а у намери да заобиђете непријатеља, изгубићете команданта ваше прве дивизије и само половина ваших снага стићи ће до циља.

Ако превалите тридесет ли-а са истим циљем, стићи ће две трећине ваше војске.

Тактика пораза

Даље можемо тврдити да је свака војска без коморе осуђена на пропаст, без својих залиха она је изгубљена, без база за снабдевање она ће бити уништена.

Не можемо ступити у савез ако нисмо упознати са намерама наших суседа.

Нећемо бити у стању да предводимо на маршу ако не познајемо лик дотичне земље, њене планине, шуме, клопке које нам се могу тамо подметнути.

Бићемо неспособни да се користимо природним предностима које нам нуди земљиште ако не користимо месне водиће.

Ако се у рату служите обманом, ви ћете успети. Крените једино онда ако се тиме заиста постиже нека предност.

Да ли ћете ваше снаге прикупити или цепати, одлучиће околности.

Нека ваша брзина буде као брзина ветра, а збијени будите као шума што је збијена. У препаду и пљачки будите као ватра, а када се држите за неко место, будите као планина.

Чувајте тајност својих планова; нека буду недокучиви као ноћ. Када кренете, нека то буде налик на муњу.

Ако пљачкате неку земљу, разделите плен међу својим људима; ако освајате нове територије, разделите земљиште у корист војске.

Размислите и просудите пре него што се покренете.

Победиће онај ко савлада вештину обмане. Таква је вештина маневра.

Гонгови, добоши, барјаци и заставе

„Књига о командовању војском" (једна нама непозната књига) каже: „Реч изговорена на бојном пољу не допире далеко. Због тога располажемо гонговима и добошима. Обични се предмети не могу видети довољно далеко те зато имамо барјаке и заставе.

Гонгови, добоши, барјаци и заставе су средства помоћу којих се уши и очи војске сасређују на једно једино место.

Уз помоћ тих средстава војска образује једну јединствену целину и немогуће је онда да онај ко је храбар сам наступа, а кукавица сам да отступа. То је вештина управљања великим масама војника.

При ноћним борбама треба користити сигналне ватре и добоше, а дању барјаке и заставе да би те твоји војници чули и видели.

Војска у целини може изгубити морал, главнокомандујући може изгубити присуство духа.

Дух војника најсмелији је ујутру; у подне он почиње да опада, а увече војник само мисли кад ће се вратити у логор.

Вешт генерал, према томе, избегава сусрет са непријатељском војском док је она храбра духа, а напада је кад је трома и кад се спрема на повратак. То је вештина изучавања морала.

Самосавлађивање и снага

Дисциплиновано и мирно сачекати избијање нереда и метежа код непријатеља, то је вештина самосавлађивања.

Бити близу циља док је непријатељ још далеко, чекати на миру док се непријатељ замара и мучи, бити добро нахрањен док непријатељ гладује, то је вештина целисходне употребе сопствених снага.

Уздржати се од напада на непријатеља који је постројен у савршеном поретку; уздржати се од напада на непријатељску војску довучену у миру и реду, то је вештина проучавања околности.

Војничка је аксиома да се не јуриша узбрдо ка непријатељу, нити да му се ми супротстављамо кад он јуриша низбрдо.

Не крени за непријатељем који само изиграва бекство; не нападај војнике чија је нарав смела.

Не прогутај мамац постављен од непријатеља. Не сукобљавај се са непријатељском војском која се повлачи на своју сопствену територију.

Ако сте успели да опколите непријатеља, оставите му неки излаз. Не притискујте одвећ безнадежног непријатеља.

То је вештина ратовања.

8

ТАКТИЧКЕ СИТУАЦИЈЕ

СУН ЦУ учи: У рату генерал прима команду из руку владара, одабира своју војску и прикупља своје снаге.

На тешком земљишту (врсте земљишта и њихову дефиницију по Сун Цуу види у једанаестом поглављу) не треба да се подигне логор. У земљи где се укрштају друмови, пружи руку својим савезницима. Не задржавај се на опасним усамљеним местима. Ако те опколе, прибегни лукавству. Ако доспеш у безнадежан положај, бори се.

Има путева по којима не треба ићи; има непријатеља кога не треба нападати, градова које не треба опседати, положаја за које се не треба отимати, наређења владара које не треба послушати.

Еластична тактика

Генерал који у потпуности познаје предности које су везане за разне тактичке ситуације, биће у стању да руководи својом војском.

Генерал који то не би умео, макар иначе био упознат са конфигурацијом земљишта, неће бити у стању да своје знање практично примени.

Онај ко се бави војним наукама, ко их изучава, а није вешт у томе да прилагоди своје намере ситуа-

ције, макар познавао и свих пет предности, неће бити у стању да их најбоље искористи.

Стога ће се у плановима мудрога војсковође одразити и разматрања о предностима. Ако наше очекивање у вези предности буде правилно одмерено, ми ћемо успети у извршењу главног дела нашега плана.

Са друге стране, уколико смо усред тешкоћа увек спремни да се користимо неком предношћу, избавићемо се из незгоде.

Слабите непријатеља наносећи му штете, приредите му неугодности, задајте непријатељском команданту стално бриге; истакните привлачан мамац који сте, у сваком тренутку, у стању да повучете.

Припремимо се

Вештина ратовања учи нас да се не ослањамо на вероватноћу да непријатељ неће доћи, већ да се поуздамо у своју сопствену спремност да га дочекамо; не на могућност да непријатељ неће напасти, већ радије на чињеницу да је наш положај такав да нас не може напасти.

Има пет опасних мана које могу да се поткраду неком генералу: безбрижност, она води до расула; кукавичлук, он води у ропство; жестина, која се увредама раздражује; осетљивост за сопствену част, која је налик на срамежљивост; претерано старање о људима, што ће га изложити неугодностима и неспокојству. То су пет опасности које прете једном генералу, а које су од поражавајућег утицаја на вођење рата.

Када нека војска претрпи пораз, а њен вођа погине, онда узрок томе са сигурношћу треба тражити између оних пет опасних мана. Нека оне буду предметом размишљања.

9

МАРШОВАЊЕ И ЛОГОРОВАЊЕ

СУН ЦУ учи: Сада прелазимо на питање логоровања војске и на осматрање појава код непријатеља. Преко планина гледај да што пре пређеш. Држи се у суседству долина које обилују сточном храном.

Логор подигни на уздигнутом месту. Не тежи за борбом на висинама. Толико о планинском ратовању.

Пошто пређете реку, удаљите се што више од ње (како би намамили непријатеља да пође за вама).

Ако нападач при своме надирању прелази реку, не супротстављај му се на средини њеног тока. Најбоље ће бити да га прво пустиш преко реке, а затим да примиш борбу.

Напротив, ако си ти жељан борбе, не сачекуј непријатеља близу реке преко које ће он прећи, како он не би одустао од своје намере.

Усидри своје чамце на месту које је више узводно од места где се налази непријатељ. Гледај да будеш на сунцу. Када идеш непријатељу у сусрет, нека то не буде узводно. Толико о савлађивању река.

Предности земљишта

Прелазећи преко мочварног земљишта, једина брига нека ти буде да га што пре пређеш, без икаквог задржавања.

Ако ти непријатељ на мочварном земљишту наметне борбу, нека вода и трава буду близу тебе, а

леђа заштити стаблима. Толико о мочварном земљишту.

На сувом, равном терену одаберите место за логор на лако приступачном земљишту које се са десне стране и са леђа постепено уздиже, како би вас опасност могла само са предње стране снаћи, а да сте са леђа сигурни. Толико о равничастом земљишту.

Ево сада четири корисне гране војничкога знања које су Жутом цару (вероватно неки владар из династије Чин) омогућиле да савлада четири посебна суверена. (Династија Чин владала је од 256—207 пре н. е. и од ње потиче име Кина).

У току борбе, док се изводи маневар, за сваку је војску повољније уздигнуто земљиште од ниског\-а, а сунчано повољније од мрачног.

Ако водите рачуна о својим људима, ви ћете логоровати на тврдом тлу; војска ће вам тада бити без болести, а то значи победу.

Када дођете пред неки брег или до неке обале, изаберите сунчану страну, а десним боком се ослоните на нагиб, односно на реку. На тај начин истовремено радите за добро ваших војника, а користите и природне предности земљишта.

Ако услед великих киша река, коју желите да пређете, набуја и запенуша, онда причекајте док се она примири.

Земљу, која обилује стрмим стенама, бујицама што се пробијају кроз њих, дубоким природним увалама, тешко приступачним местима, испреплетеним шибљацима, баруштинама и вртачама, напустите највећом могућом брзином и не враћајте се више.

Међутим, док ми тежимо да останемо далеко од тих места, дотле треба покушати да се непријатељ примора да им се приближи; док ми лицем гледамо у таква места, треба тежити да она буду непријатељу с леђа.

Заседе и шпијуни

Уколико по околини вашега логора има валовитог земљишта, мочвара окружених шеваром, увала обраслих трском или шума са густим жбуњем, сва та места треба пажљиво претражити, јер нас отуда из заседе вребају шпијуни који воле таква места.

Ако је непријатељ близу, а не јавља се, онда то значи да се уздаје у природну јачину свога положаја.

Ако је непријатељ далеко од нас, а ипак покушава да започне борбу, онда то значи да му је жеља да нас привуче ближе к себи.

Уколико се логору непријатеља може лако прићи, намера му је да нас примами.

Покрети који би се осмотрили међу дрвећем у шуми, казују нам да непријатељ надире. Ако се у високо набујалој трави појаве мања одељења, значи да непријатељ жели да изазове нашу сумњу.

Ако се птице у своме лету над неким местом нагло успињу, онда је то знак да нас тамо заседа чека. Узнемиреност животиња открива нам претстојећи напад.

Прашина, која се усковитлала у облику стуба, значи да се приближавају бојне двоколице; ако је облак прашине низак, а раширен над широком површином, то је знак да се приближава пешадија. Грањање облака на разним правцима значи да је непријатељ одаслао одељења да прикупљају дрва за логорске ватре. Неколико облака прашине који се крећу тамо амо, откривају нам да је непријатељ подигао себи логор.

Речи умирења и појачана припрема јесу знаци да се непријатељ спрема за напад. Жесток говор и бодрење као за напад могу бити знаци да ће се непријатељ повући.

Обавештајна служба

Долазак лаких бојних двоколица и њихова појава на крилима борбеног распореда знак су претстојећег напада.

Понуда за мир, која не би била попраћена обавезом датом под заклетвом, претставља сигурно неку замку.

Када у распореду непријатеља уочимо да су се официри размилели на све стране, то је знак да је критични тренутак наступио.

Уколико приметимо да неки непријатељски војници отступају, а други се за то време привлаче, онда је то знак да непријатељ жели да нас намами у клопку.

Ако видимо непријатељске војнике ослоњене на своја копља, онда је то знак да су клонули услед недостатка хране.

Ако они који су одаслати да донесу воду, сами почињу да пију, то је знак да непријатељска војска трпи жеђ.

Ако непријатељ уочава неку предност коју би могао да обезбеди за себе, а не напреже се да је осигура, значи да су му војници исцрпљени.

Ако се птице на неком месту сакупљају, онда то значи да оно није заузето.

Вика ноћу открива нервозу.

Драгоцени подаци

Ако у логору непријатеља влада узнемиреност (што дознајемо осматрањем, из извештаја шпијуна или на други неки начин), слаб је ауторитет генерала. Ако се знамења и заставе високо лепршају, побуна је далеко. Док су официри љути, војници су уморни.

Када нека војска храни своје коње зобљу; када коље своју стоку, а војници не остављају више над логорском ватром своје посуде из којих се хране, онда је то знак да се они више неће вратити својим шаторима. Тада треба да знате да су одлучили да се боре на живот и смрт.

Призор људи који шушкају међу собом у малим групицама и који говоре пригушеним гласом, казује да влада незадовољство у редовима непријатеља.

Одвећ често награђивање показује да је непријатељ на крају својих извора (јер, ако се нека војска налази у великој невољи, онда влада увек страх од побуне, и људи се издашније награђују како би били задовољни). Одвећ честа кажњавања откривају да се непријатељ налази у тешком положају (јер, у таквим условима дисциплина попушта и непожељна строгост је потребна да би се људи натерали на вршење својих дужности).

Започети са лармом, а потом се уплашити од броја непријатеља, показује највећи недостатак интелигенције.

Ако су одаслати изасланици са похвалама у устима, онда је то знак да непријатељ жели примирје.

Ако непријатељ наступа великом брзином, да би затим, дошавши насупрот вашој војсци, дуго времена оклевао да прими борбу, те би стајао не мислећи при томе да се повуче, онда је то ситуација која захтева велику будност и обазривост.

Ако наше јединице по своме броју не надмашују непријатеља, ми ипак имамо довољно снага; наиме, то значи да нећемо предузимати директан напад, али оно што можемо да урадимо јесте да једноставно прикупимо све расположиве снаге, да будно мотримо на непријатеља и да привучемо појачања.

Непријатеља не треба потцењивати, јер потцењивање може да доведе до пораза.

Ако војнике будете кажњавали пре него што их привежете уз себе, они неће бити послушни, а уколико нису послушни, нећете имати користи од њих. Међутим, када сте једном привезали војнике уза се, а не претерујете са кажњавањем, казне ће постати непотребне.

Због тога, са војницима треба у првом реду поступати човечно, али је потребно такођер да се над њима примењује и гвоздена дисциплина. То је један од сигурних путева ка победи.

Ако се при обуци пази на тачно извршење команди, војска ће бити врло дисциплинована.

Ако генерал показује своје поверење које има према људима, а при томе увек пази да се његова наређења извршавају, корист ће бити обострана.



10

ВРСТЕ ЗЕМЉИШТА

СУН ЦУ учи: Разликујемо шест врста земљишта: приступачно земљиште, замршено земљиште, ишчекујуће земљиште, теснаце, стрме висине и земљиште на великој даљини од непријатеља.

Приступачно земљиште је оно по коме се обе стране могу слободно кретати. С обзиром на природу тога земљишта буди хитрији од непријатеља при заузимању уздигнутих и сунчаних места. Будно чувај своје линије снабдевања. Тако ћеш у борби имати предност.

Замршено земљиште је оно које се може напустити, а које се тешко поново заузима. На таквом земљишту лако вам је да направите испад и да савладате непријатеља, уколико он није припремљен. Али, ако је непријатељ припремљен за ваш долазак, а ви пропустите да га победите, повратак је немогућ, а пораз неизбежан.

Ишчекујуће земљиште је такво да где год се противници састали, ниједан од њих неће бити у добити предузимајући први покрет. На таквом земљишту, макар нам непријатељ и нудио привлачан мамац, препоручљиво је да не пођемо даље, већ да се повучемо, па да ми онда намамимо непријатеља; затим, када се део његове војске појави, можемо започети борбу, а да преимућства буду на нашој страни.

Теснаци. Ако сте у могућности да их заузмете пре непријатеља, запоседните их јаким снагама и сачекајте долазак непријатеља. Уколико би вас непријатељ предухитрио при заузимању теснаца, немојте ићи за њим ако је јак, већ једино ако су његове снаге слабе.

Висови. Важно је да одаберете уздигнута и сунчана места и да тамо сачекате непријатеља док крене узбрдо. Уколико би непријатељ такво једно место заузео пре вас, не идите за њим, повуците се да бисте га измамили отуда.

Ако се налазите на великој даљини од непријатеља, а једнаки сте по јачини, онда не би било целисходно да изазовете битку, јер би се она завршила на вашу штету.

То су шест могућности земљишта. Потребно је да их генерал на одговорном месту добро проучи. (Земљиште је још обимније обрађено у следећем поглављу).

Грешке које проузрокују несрећу

Има шест врста несрећа којима је војска изложена, а узрок им није нека природна појава, већ грешка генерала. То су: бекство, непослушност, расуло, слом, дезорганизација и пораз.

Чак и кад би сви остали услови били исти ипак ће снага која се баца на десет пута јачу противничку снагу бити натерана у бекство.

Ако се обични војници осиле, а њихови им официри попуштају, појавиће се непослушност. Ако се официри одвећ осиле, а војници су им меки, појавиће се расуло.

Ако су виши официри жустри и непослушни, а при сусрету са непријатељем примају битку на своју

руку, за свој рачун, из пркоса, пре него што би главнокомандујући могао да каже да ли је у стању да се бори или не, последица је слом.

Ако је генерал слаб и без ауторитета; ако његова наређења нису јасна нити одређена; ако официри и војници немају својих одређених дужности, а редови су образовани случајем, последица је крајња дезорганизација.

Ако неки генерал, неспособан да процени јачину непријатеља, допусти да се слабија снага ухвати у коштац са јачом снагом или ако заборави да постави одабране војнике у челни ред, последица ће бити пораз.

То су шест начина којима се иде путем пораза и генерал на командној дужности и служби треба са пажњом да их прими к знању.

Провера способности доброг командовања

Природни облик земље најбољи је савезник војника; али моћ процене непријатеља, управљање снагама победе, мудар прорачун тешкоћа, опасности и отстојања, улазе у обзир при провери способности једног великог генерала.

Онај ко познаје ове ствари, те у борби своје знање претвара у праксу, победиће у биткама. Онај ко за то не зна, биће сигурно поражен.

Ако борба по свим знацима разума обећава победу, онда треба да се борите, макар то и забранио ваш владар; ако борба, међутим, не би имала изгледа да се заврши победом, онда не треба да се борите, макар постојало и наређење владара.

Генерал који надире не жудећи при томе за славом, а који се повлачи не плашећи се при томе немилости свога господара и чија је једина мисао да брани

своју земљу, да буде заслужан своме владару, јесте драгуљ краљевства.

Сматрајте ваше војнике као своју децу и они ће вас пратити куда год их будете водили. Пазите их као своје сопствене љубљене синове и они ће бити уз вас до смрти.

Ако сте ви, међутим, благи, а неспособни да их приморате да осете ваш ауторитет; ако сте добродушни, а неспособни да поткрепите своја наређења, па чак и неспособни да савлађујете неред, онда ће ваши војници бити слични размаженој деци. Они се неће моћи корисно употребити.

Ако знамо да су наши људи у стању да нападну, а нису свесни да се на непријатеља не може напасти, онда смо превалили само пола пута до победе.

Ако знамо да би било могуће да се изврши напад на непријатеља, а нисмо свесни тога да наши људи нису у стању да нападну, онда смо превалили само пола пута до победе.

Ако знамо да би било могуће извршити напад на непријатеља, па ако уз то још знамо да су наши сопствени људи у стању да нападну, а нисмо свесни да природа земљишта отежава борбу, ми смо превалили само пола пута до победе.

Стога се искусан војник не збуњује никад ако се једном покрене. Кад год напусти логор, он зна шта треба да ради.

Отуда и изрека: Ако познајете непријатеља, а познајете и самога себе, ваша победа неће доћи у питање; ако уз то још познајете Небо и Земљу, ваша ће победа бити потпуна.

11

ДЕВЕТ РАЗНИХ СИТУАЦИЈА

СУН ЦУ учи: Вештина ратовања познаје девет разних врста земљишта: разбијено земљиште, лако земљиште, борбено земљиште, отворено земљиште, земљиште са раскрсницом путева, озбиљно земљиште, тешко земљиште, притешњено земљиште и безнадежно земљиште.

Разбијено земљиште је земљиште у држави неког феудалног господара на коме се он бори.

Лако земљиште је земљиште које смо заузели при продору на непријатељску територију. Оно се не простире дубоко и ми га називамо лаким земљиштем.

Борбено земљиште је земљиште чијим овлађивањем свака страна стиче велика преимућства.

Отворено земљиште је земљиште које свакој страни пружа слободу маневра.

Земљиште са раскрсницом путева је земљиште које претставља кључ за три суседне државе, тако да онај који га први заузме има већи део царства под својом влашћу.

Озбиљно земљиште је заузето земљиште, дубоко у срцу непријатељске државе, а падом тога земљишта велики број утврђених градова остао је за нашим леђима.

Тешко земљиште је земљиште са планинама и шумама, врлетима, баруштинама и мочварама, уопште земљиште које је тешко проходно.

Притешњено земљиште је земљиште до кога се једино може допрети кроз уске кланце и са кога се можемо повући само напорним стазама, тако да ће и мали број непријатеља бити у стању да уништи јаку снагу наше војске.

Безнадежно земљиште је земљиште на коме можемо бити спасени од уништења једино ако се без оклевања боримо.

Коришћење земљишта

На разбијеном земљишту, према томе, немој се борити.

На лаком земљишту не задржавај се.

На борбеном земљишту не нападај.

На отвореном земљишту немој покушати да препречиш пут непријатељу.

На земљишту са раскрсницом путева пружи руку својим савезницима.

На озбиљном земљишту прикупи се за пљачку.

На безнадежном земљишту бори се.

На притешњеном земљишту прибегни лукавству.

То је тачно оно што је Ханибал урадио када је био опкољен међу планинама на путу за Казилијум и када је, по свему судећи, био увучен у клопку од стране Фабија. Према подацима Полибија и Ливија, када је дошла ноћ, он је причврстио снопове за рогове неких 2.000 волова, запалио их и потерао подивљале животиње ка превојима. Римљани су били толико збуњени тим пламеним морем које се кретало, да су се повукли, а Ханибалова војска прошла је неометано кроз теснац. Поводом тога хтели бисмо да приметимо да је сасвим сличну обману применио Тјен Тан у Кини, 279 године пре н. е., дакле, тачно 62 године пре него што је то Ханибал урадио.

Онај кога су у стара времена звали вештим вођом, знао је како се забија клин између фронта и позадине

непријатеља, како се омета садејство између његових великих и малих одреда; знао је како да спречи ваљане јединице да не избаве лоше, како да спречи непријатељске старешине да поново прикупе своје људе.

Тактика вештог војсковође

Пошто непријатељска војска буде разбијена, вешт војсковођа спречиће да се она поново прикупи; чак и када би непријатељ успео да је прикупи, он ће тежити томе да поново изазове неред.

Такав је војсковођа, у старо време, кренуо напред само ако би то било у његову корист, а иначе, остао би на месту.

Ако ме сада упитате како се треба борити са јаком непријатељском војском која је неначета и која се баш спрема да крене у напад, ја бих вам одговорио: „Заузмите нешто што је од значаја за вашег противника, онда ће он поступати по вашој жељи.“

Брзина је битна ствар у рату; користите се неприпремљеношћу непријатеља, крените непредвиђеним путевима и нападајте на места која непријатељ не чува.

Следеће принципе треба војска која напада да има у виду:

Колико си дубље продро у туђу земљу, толико ће дух јединства твојих војника бити јачи и бранилац вас неће нападати.

Пљачкај у плодној земљи како би своју војску снабдео храном.

Води бригу о својим људима и немој их преоптеретити.

Концентриши своју енергију и прикупи своју снагу.

Нека твоја војска буде стално у покрету, а планови твоји нека буду недокучиви.

Доведи своје војнике у ситуацију из које нема излаза и они ће претпоставити смрт бекству. Официри као и војници уложиће своје крајње снаге.

Када ће се војник жестоко борити?

Када је војник у безнадежној ситуацији, он губи осећај страха. Ако нигде нема излаза, он ће остати непомичан. Ако се налази у срцу непријатељске земље, он ће пружати тврдоглав отпор. Ако му нигде нема помоћи, он ће се жестоко борити.

На тај начин, не чекајући да их неко предводи, војницима ће овладати жеља за животом; не чекајући да их ма шта питате, они ће вршити вашу вољу; вероваће вам без устезања; без икаквог наређења они ће слушати.

Забраните својим војницима да све појаве тумаче разним кобним претсказивањима и одведите их са пута празноверја. Јер, све док смрт не наиђе, не треба се бојати неке очигледно предодређене несреће.

Ако ваши војници не обилују новцем, није то због тога што они не воле богатство; ако њихови животи нису одвећ дуги, то није због тога што они по природи својој не би били наклоњени дугом животу.

Онога дана када својим војницима наредите да пођу у борбу, могло би се десити да заплачу. Они који седе, могли би да оросе своју одећу, а онима који леже сузе би могле да теку низ образе. Али, доведите их само једном у тешку ситуацију и они ће показати храброст хероја.

Тактика Шуаи-јан

Вешт тактичар може се упоредити са шуаи-јаном, једном врстом змија које живе у планинама Чанг. Ударите је по глави, она ће вас напасти својим репом; уда-

рите је по репу, она ће вас напасти главом; ударите је по средини, а она ће вас истовремено напасти и главом и репом.

Ако ме упитате да ли нечија војска може бити доведена дотле да буде слична шуаи-јану, ја ћу вам одговорити са „да". Јер, људи Вуа и људи Јиеха су непријатељи, па ако би прелазили неку реку у истом чамцу, ухваћени буром, они ће притећи један другом у помоћ баш као што лева рука помаже десној.

Даље, није довољно да се ослонимо на то да бисмо коња могли само уздом држати, а бојне двоколице задржати на свом месту тиме што бисмо укопали точкове.

Овде бисмо хтели да потсетимо на чудне планове да се нечија војска спречи у бекству. Тако је, например, атински херој Софан, у борби код Платеје, 429 године пре н. е., носио са собом сидро које му је служило да се чврсто привеже за неко место; или Кортез који је спалио своју флоту за собом, искрцавајући се у Мексику 1519 године.

Храброст и чување тајни

Принцип коме при стварању неке војске треба тежити јесте да се установи утврђени степен храбрости који сваки треба да постигне. Како ћемо најбоље искористити преимућство и недостатак, то је питање које је везано за целисходно прилагођавање земљишту.

Вешт генерал руководи својом војском као да једног јединог човека води за руку, хтео овај или не хтео да иде.

Дужност је генерала да буде ћутљив и да на тај начин чува тајну, да буде исправан и праведан, те да на тај начин чува ред. Он мора бити способан да по потреби обмањује своје официре и људе нетачним

извештајима и претставама како би их држао у потпуном незнању.

> *Хендерсон у своме делу „Stonewall Jackson“, каже:* „......бескрајну *муку којом се Џексон*[1]) *трудио да, чак и пред највернијим официрима свога штаба, сакрије своје покрете, своје намере, своје замисли, сматрао би сваки други командант, мање темељан, бескорисном.*

Мењајући свој распоред и своје планове, ми непријатеља држимо у неизвесности што се тиче наших властитих покрета. Бирајући при напуштању логора обилазне путеве спречавамо непријатеља да прозре наше намере.

У критичном тренутку војсковођа треба да поступи слично неком ко се успео на висок врх да би затим одгурнуо лествице за собом. Он води своје људе дубоко у непријатељску земљу, а да им при томе не открива своје намере.

Он ће запалити чамце својих војника и сломити њихов суд из кога једу. Он ће водити своје људе, слично као што пастир води своје стадо, овим, а затим оним путем и нико неће знати куда иде.

Сабрати војску и увести је у опасност — тако се може претставити посао неког генерала.

Разне мере које произлазе из „Девет Ситуација“, однос између напада и одбране, као и основни закони људске природе, то су ствари које најтемељније треба проучити.

За време напада на непријатељску територију опште је начело да при дубоком продирању у туђу земљу расте кохезија наших снага, а продрети плитко, значи расипати своје снаге.

---

[1]) Ендру Џексон (1767—1845), звани „Камени зид“, амерички генерал, државник и претседник САД. Водио је ратове са Енглезима, Шпанцима и неким индијанским племенима. — Прим. прев.

Када своју сопствену земљу остављате за собом, када своју војску водите кроз суседну територију, онда се ви налазите на критичном тлу. Ако тамо има путева на све четири стране света, онда је то земљиште једно од оних које смо назвали земљиштем са раскрсницом путева.

Ако продрете дубоко у неку земљу, онда је то озбиљно земљиште. Ако само мало продрете, онда је то лако земљиште.

Ако су упоришта непријатеља остала за вашим леђима, а уски су пролази пред вама, онда је то земљиште једно од оних које смо назвали притешњеним земљиштем. Ако уопште нема места куда бисте се могли повући ,онда је то безнадежно земљиште.

Према томе, на земљишту које називам разбијеним земљиштем, ја ћу своје људе надахнути јединством циља. На лаком земљишту ја ћу се постарати да буде тесне везе међу свима деловима моје војске.

На борбеном земљишту ја ћу своју комору натерати да пожури.

На отвореном земљишту ја ћу будним оком водити рачуна о својој одбрани; на земљишту са раскрсницом путева ја ћу учврстити своје савезе.

На озбиљном земљишту ја ћу покушати да обезбедим непрекидну реку дотура.

Џајлс истиче у своме преводу да се то односи на сточну храну и на плен, а не на непрекидност комуникација.

На тешком земљишту ја ћу наступати дуж друмова.

На земљишту које смо назвали притешњеним, затворићу све путеве повлачења. На безнадежном земљишту ја ћу својим војницима објаснити да нема

изгледа да спасемо животе. Јер, у природи војника лежи да пружа одлучан отпор када је опкољен, да се жестоко бори када самом себи не може да помогне и да дисциплиновано слуша када се налази у опасности.

Не можемо ступити у савез са суседним владарима док се не упознамо са њиховим намерама. Нисмо у стању да предводимо војску на маршу ако не познајемо лик земљишта, његове планине и шуме, његове клопке и врлети, баруштине и мочваре. Бићемо неспособни да користимо природне предности ако се не послужимо месним водићима.

Опште напомене о земљишту.

Овим се завршавају излагања Сун Цуа о „земљишту” и његовим „могућностима”. Џајлс каже: „Прегледајући пасусе који говоре о овом значајном предмету, не можемо, а да се не зачудимо несталном и неметодском начину којим је тај предмет обрађен”. Изводно дајемо сада његову хипотезу о овој чињеници. „Сун Цу почиње изненада у осмом поглављу да разматра врсте земљишта и то пре него што говори о земљишту уопште. Међутим, он том приликом набраја само пет врста земљишта и то би били пето, седмо, осмо, и девето по реду на прегледу који следи, као и једна врста земљишта која није прегледом обухваћена. У деветом поглављу он разматра неколико врста земљишта да би затим, у десетом поглављу, надодао шест нових земљишта којима одговарају шест могућности употребе. Међутим, ниједна од тих врста земљишта више се не помиње. Напротив, у једанаестом поглављу наилазимо на девет дивно дефинисаних врста земљишта, непосредно попраћених објашњењима која се затим понављају. Ма да је немогуће да се у потпуности ослонимо на садашње стање текста Сун Цуа, ипак би требало да водимо рачуна о неколико сугестивних чињеница. Осмо поглавље, по своме кинеском оригиналу, требало би да третира девет разних врста, а помињу се у ствари само пет. Пада у очи необична краткоћа тога поглавља. По-

главље једанаесто у кинеском оригиналу носи наслов „Девет врста земљишта”. Неке од тих дефинисане су више него двапута, а поред њих су и два прегледа са одговарајућим могућностима на тим врстама земљишта. Дужина једанаестог поглавља несразмерна је с обзиром да је ово поглавље двапута дуже од ма ког другог, изузев деветог. Ја из тих чињеница не извлачим никаквих других закључака до једног општег, а тај је да дело Сун Цуа није дошло до нас у оном облику у коме је оно изашло из његових руку. Осмо поглавље очигледно је непотпуно и вероватно му ту није ни место, а једанаесто поглавље садржи материјал који је или касније додат руком, или је намењен уз неко друго поглавље.

Значајна начела

Непознавање ма кога од доле наведених начела не доликује ратоборном велможи.

Ако такав један напада на моћну државу, његова способност командовања огледа се у томе да спречи прикупљање непријатељских снага. Он ће свога противника држати у страху и спречиће његове савезнике да му помогну.

Он сам, међутим, неће склапати многобројне и несигурне савезе, нити ће јачати моћ других држава. Спроводиће своје сопствене, тајне намере, држећи при томе своје супарнике у страху. На тај начин, он ће бити способан да освоји њихове градове и да их збаци са престола.

Дели награде без обзира на правила, издај наређења без обзира на претходна наређења и бићеш способан да руководиш читавом једном војском.

Суочавај војнике своје са самом чињеницом, а не дозвољавај да дознају твоју намеру. Ако су перспективе широке, предочи их својим војницима; ништа им немој говорити ако је ситуација мрачна.

Доведи своју војску у смртну опасност и она ће је преживети. Гурни је у безизлазан положај и она ће се избавити.

Јер, тачно је то, када се нека војска налази у тешкој ситуацији, често је способна да нанесе победоносни удар.

Успех у рату може се постићи ако се сами пажљиво прилагодимо непријатељској намери.

Другим речима, изиграваj ограниченост духа како би изазвао утисак да поступаш по жељама непријатеља.

Прилагођавање непријатељу

Припијајући се стално уз бок непријатеља, ми ћемо на крају успети да убијемо непријатељског команданта. То би се онда могло назвати способношћу да се једно дело изврши прилагођавањем ситуацији.

Онога дана када преузмете команду, затворите граничне пролазе, укините дозволе за прелаз и забраните долажење свима емисарима.

Будите непопустљиви у соби за саветовање како би владали ситуацијом.

Ако је непријатељ оставио нека врата отворена, ви морате упасти кроз њих.

Предупредите свог противника узимајући му оно што му је драго и вешто користите време до његовог доласка.

Корачај по стази утртој правилом (неки ауторитети преводе овај ред са „одбацуј тешка и устаљена правила“, што је свакако више у складу са схватањима Сун Цуа о вештини ратовања) и сам се прилагоди непријатељу док не би био у стању да започнеш одлучујућу битку.

У почетку изигравајте стидљивост девојке док вам непријатељ не би открио неку своју слабу страну, а онда покажите брзину зеца у пуном трку и биће одвећ касно за непријатеља да вам се супротстави.

12

ПОЖАР КАО СРЕДСТВО НАПАДА

СУН ЦУ учи: Има пет начина како се може нападати уз помоћ пожара. Први је да се пали логор непријатеља; други, да се пале залихе; трећи, да се пали комора; четврти, да се пале слагалишта и магацини; пети, да се баце упаљене буктиње на непријатеља.

Да бисмо могли да извршимо напад уз помоћ пожара, потребно је да располажемо средствима; материјал за подметање ватре нека увек буде у приправности.

Има погодних годишњих доба за предузимање напада са паљењем пожара и погодних дана за подметање ватре.

Погодно доба јесте онда када је време веома суво; погодан дан је онда када је месец у положају сита, зида, крила или крста, јер то су све дани када се ватра пење увис.

У главним цртама то би одговарало следећим календарским знацима: Сагитариус, стрелац, јесен; Таурус, бик, пролеће; Лео, лав, лето и Аквариус, водоноша, зима.

Када користимо пожар као средство напада, онда можемо наићи на пет следећих могућности:

— ако ватра букне у логору непријатеља, одмах одговори нападом споља;

— ако је избио пожар, а непријатељски војници остају мирни, онда чекај своје време;

— када снага пламена досегне своју висину, пређи у напад ако би то могло бити од користи; уколико није, остани где се и налазиш;

— ако је могуће да се изврши напад споља уз помоћ пожара, не чекај да се он пренесе на сам логор непријатеља, већ нападај у погодном тренутку;

— док подмећеш ватру буди са оне стране одакле ветар дува; не нападај правцем уз ветар.

Ветар који дува у току дана дуго траје, ноћни се поветарац брзо утиша.

Примена ватре и воде

У свакој војсци ових пет начина напада уз коришћење пожара морају бити познати; покрет звезда мора бити прорачунат и треба пазити да ли је дан погодан.

Према томе, онај ко се служи пожаром при нападу, показује тиме своју умну способност; онај ко користи воду при нападу, јача своју снагу.

Уз помоћ воде можемо зауставити непријатеља, но нећемо бити у стању да му уништимо сву његову опрему.

Несрећна ће бити судбина онога који би желео да победи у биткама и да има успеха у нападу, а да не негује дух иницијативе. Јер, последица тога је губитак времена и општа млитавост.

Постоји изрека: Просвећени владар добро припрема своје планове; добар генерал чува своје снаге.

Не крените ако вам се тиме не нуди неко преимућство; не поведите своје снаге ако вам се тиме не би указала нека корист; не борите се ако ситуација није критична.

Ниједан владар не би смео да крене у рат да би удовољио своме личном задовољству; ниједан генерал не би смео да заподене битку да би искалио свој бес.

Ако је на вашу корист да кренете напред, крените; ако не, останите где се налазите.

Гњев се током времена може претворити у задовољство, а јад може бити попраћен осећајем пријатности.

Међутим, краљевство које је једном уништено, не може никада више васкрснути нити мртвац може више оживети.

Стога је просвећени владар опрезан, а добар генерал пун предострожности. Тако ћемо сачувати земљу целом и војску читавом.



13

УПОТРЕБА ШПИЈУНА

СУН ЦУ учи: Издржавање војске од стотине хиљада људи и пут њен кроз велике даљине претставља тежак терет за народ и исцрпљује изворе државе. Дневни трошкови износиће до хиљаду унци сребра. Доћи ће до незадовољства широм земље, људи ће падати исцрпљени на друмовима. Скоро седам стотина хиљада породица прекинуће свој редован рад.

Противничке армије годинама могу припремати своје снаге тежећи победи која се може одлучити за један једини дан. Према томе, врхунац неразумности био би ако не познајемо прилике код непријатеља, и то због тога што смо жалили издатак од неких стотину унци у сребру.

Онај ко би тако поступио, није добар вођа својих људи, он неће бити од користи своме господару нити ће освојити победу.

Мудрог владара и доброг генерала оспособљава за наношење ударца и за победу, као и за постигнуће циљева који се налазе ван домета простог војника, моћ коју називамо предвиђањем.

Међутим, ова моћ предвиђања не произлази из духова, нити се постиже искуством или неким прорачуном.

Податке о непријатељском распореду једино нам могу дати други људи. Последица тога је употреба шпијуна којих има пет врста: месни шпијуни, унутарњи шпијуни, преобраћени шпијуни, шпијуни осуђени на пропаст и шпијуни који су преживели опасност задатка.

Док свих тих пет врста шпијуна раде, нико није у стању да открије сву разгранатост ваше тајне мреже. То се назива „божанским повлачењем нити“. Оно је као особина најдрагоценија од свих особина владара.

Месне шпијуне употребљава освајач када се користи услугама становништва некога краја.

Унутарњи шпијуни су они које бирамо међу званичницима непријатеља.

Преобраћени шпијуни су шпијуни непријатеља које смо ухватили и које користимо у наше сврхе.

Шпијуни осуђени на пропаст извршавају задатке у циљу обмане и дозвољавајући да их наши остали шпијуни знају, можемо бити сигурни да ће и непријатељ дознати за њих.

Неки кинески коментатор изгледа да је дао најбоље тумачење шпијуна које Сун Цу уврштује у групу шпијуна осуђених на пропаст. „Са пуно разметања чинимо ствари прорачунате на то да обманемо наше сопствене с тим да је утисак као да су случајно откривени. На тај начин непријатељ ће доћи до потпуно погрешних података, а мере које ће преузети на основу њих биће сасвим нецелисходне. Пошто непријатељ на крају открије ову превару, такав ће шпијун бити осуђен на смрт”.

Шпијуни који су преживели опасност задатка јесу они којима полази за руком да се са подацима врате из логора непријатеља.

Према томе, ни са киме у целој армији не би требало одржавати присније везе него са шпијунима. Ни према коме не би требало показати већу широкогрудост при награђивању. Ни у ком другом послу не треба чувати већу тајност.

Немогуће је да се са успехом користимо услугама шпијуна ако не располажемо извесном урођеном оштроумношћу.

Начини шпијунаже

Нећемо моћи правилно да употребимо шпијуне уколико нисмо благонаклони и поштени према њима.

Међутим, без препредене оштроумности духа нећемо бити у стању да проверимо истинитост њихових извештаја. Буди препреден и користи се услугама шпијуна у свакој прилици.

Уколико би шпијун пре времена открио неку тајну, треба га осудити на смрт заједно са оним коме је ту тајну поверио.

Без обзира да ли се поставља задатак уништити неку војску, освојити неки град, убити неку особу, увек је потребно да се прво сазна за имена слугу, ађутаната, стражара и чувара генерала који командује. Овај задатак треба да изврше наши шпијуни.

Непријатељске шпијуне, који су дошли да шпијунирају код нас, морамо открити, поткупити митом, одвести на посебно место и удобно сместити. На тај начин они постају шпијуни које смо ми напред назвали преобраћеним шпијунима и они ће бити корисни у нашој служби.

Помоћу њихових података ми ћемо бити у стању да се послужимо услугама месних шпијуна и унутарњих шпијуна.

Уз помоћ ових преобраћених шпијуна ми ћемо бити у стању да преко „шпијуна осуђеног на пропаст" убацимо лажне податке у логор непријатеља, јер преобраћени шпијун најбоље зна како непријатеља можемо обманути.

Коначно, помоћу података преобраћеног шпијуна у стању смо да поделимо нове задатке „шпијунима који су преживели опасност задатка".

Циљ и задатак шпијунаже

Циљ и задатак шпијунаже у свих пет њених варијација јесте да прикупимо податке о непријатељу. Ови подаци, у првом реду, могу се прикупити од „преобраћеног" шпијуна. Стога је главна ствар да према преобраћеном шпијуну будемо што је могуће више широкогруди.

У стара времена, успон династије Јин (1766—1122 пре н. е.) био је заслуга И Чиа који је раније служио династији Хси (2205—1766 пре н. е.). Слично томе, династија Чу (1122—256 пре н. е.) дугује свој долазак на престо Ли Јау који је раније служио династији Јин.

Према томе, мудар владар и вешт генерал послужиће се у циљу шпијунаже најпаметнијим главама своје војске. Тако ће постићи велике успехе. Шпијуни су један од најзначајнијих елемената у рату, јер од њих у великој мери зависи покретљивост војске.



Штампа графичко предузеће „Вук Караџић", погон „Просвета", Београд,
Ђуре Ђаковића 21. — Тираж 9000 примерака.